

”Vaikeneminen ei ole koskaan ratkaisu” –

Häiriköinnin kohteeksi joutuneiden toimittajien selviytymisstrategiat

Erik Ståhl

Helsingin yliopisto

Valtiotieteellinen tiedekunta

Viestintä

Maisterintutkielma

Toukokuu 2020

Tiedekunta/Osasto Fakultet/Sektion – Faculty Valtiotieteellinen tiedekunta		Laitos/Institution– Department Sosiaalitieteiden laitos
Tekijä/Författare – Author Ståhl Erik Hjalmar		
Työn nimi / Arbetets titel – Title "Vaikeneminen ei ole koskaan ratkaisu" – Häiriköinnin kohteeksi joutuneiden toimittajien selviytymisstrategiat		
Oppiaine /Läroämne – Subject Viestintä		
Työn laji/Arbetets art – Level Maisterintutkielma	Aika/Datum – Month and year Toukokuu 2020	Sivumäärä/ Sidoantal – Number of pages 58 + lähteet ja liitteet
Tiivistelmä/Referat – Abstract <p>Julkisten henkilöiden sananvapaus on hyökkäyksen kohteena. Moni virkamies, poliitikko ja toimittaja on joutunut häiriköinnin kohteeksi, ja jotkut jopa systemaattisten vihakampanjoiden uhreiksi. Yksittäisen toimittajan kärsimys häirinnän johdosta on henkilökohtainen tragedia, mutta myös yhteiskunnalle hänen mahdollisella vaikenemisellaan on merkittäviä vaikutuksia. Toimittajat toimivat muun muassa vallan vahtikoirina ja mahdollistavat tiedottamisellaan kansalaisten osallistumisen yhteiskunnallisiin asioihin. Tämä maisterintutkielma pyrkii näin ollen selvittämään, millaisia strategioita toimittajat hyödyntävät selviytyäkseen häirinnästä, jotta he pystyisivät jatkamaan yhteiskunnalle ja demokratialle tärkeää työtään.</p> <p>Häirinnän on havaittu tiettyssä määrin keskittyneen tiettyjen aiheiden ympärille. Esimerkiksi maahanmuutosta tai monikulttuurisuudesta kirjoittaneet toimittajat ovat joutuneet erityisen rankan häirinnän kohteeksi. Toinen reaktioita herättävä aihe on Venäjä, ja se on toiminut aineiston rajaavana tekijänä tässä tutkielmassa. Aineisto koostuu kuudesta haastattelusta. Informantteina käytettiin toimittajia, jotka ovat raportoineet Venäjän asioista ja joutuneet häirinnän kohteeksi.</p> <p>Aineistonkeruun menetelmänä on käytetty teemahaastattelua, ja kysymysrunon teemoissa on keskitytty pääasiassa häirintään, selviytymistapoihin ja toimittajien toimintaan sosiaalisessa mediassa. Aineiston analyysi perustuu teemoitteluun, jonka päämääränä oli tunnistaa haastateltaville yhteiset strategiat. Tutkielman teoreettisena viitekehyksenä käytettiin Arlie Hochschildin kehittämää teoriaa tunnetyöstä sekä muiden tutkijoiden lisäyksiä samaan teoriaan.</p> <p>Analyyysin tulokset viittaavat siihen, että toimittajat käyttävät useita strategioita selviytyäkseen häirinnästä. Heidän reagoimisessaan ja tavoissaan on havaittavissa niin omien tunteiden työstämistä ja ihmissuhteisiin tukeutumista kuin viestintätapojen mukauttamista ja teknisiä ratkaisuja. Toimittajien strategioissa on havaittavissa selviä esimerkkejä siitä, miten he ovat tehneet tunnetyötä viestiessään verkossa tai verkossa tapahtuneen häirinnän johdosta. Koska Hochschildin teoria on peräisin 1970-luvulta ja on keskittynyt viestintään kasvotusten, antaa tämä tutkielma uutta tietoa teorian soveltuvuudesta verkkoympäristössä tapahtuvan viestinnän analysointiin.</p> <p>Yksi tutkielman tärkeimmistä löydöksistä liittyy rakenteellisen tuen puutteeseen. Moni haastateltavista on puhunut esimiehilleen, työnantajilleen ja viranomaisille häirintäkokemuksistaan. Osalla on hyviä kokemuksia, mutta monella on ollut niin huonoja kokemuksia, että he ovat menettäneet uskonsa tuen saamiseen työnantajan taholta ja ovat lopuksi jättäneet ilmoittamatta kokemastaan häirinnästä. Tutkielman tulokset ovat monilta osin linjassa aiempien tutkimustulosten kanssa mitä toimittajien häirintään reagoimiseen tulee. Monet haastateltavista toivovat työnantajilta ja viranomaisilta panostuksia työntekijän suojelemiseksi.</p>		
Avainsanat – Nyckelord – Keywords häirintä, vihapuhe, toimittajat, toimitustyö, selviytyminen, tunteet, sananvapaus, journalismi		

1.	Johdanto	1
2.	Ongelma ja tutkimuskysymys	7
3.	Taustaa vihapuheesta ja häirinnästä.....	10
3.1	Kaiken pahan alku	10
3.2	Käsitteistä	11
3.3	Nykyajan häiriköinti.....	13
4.	Teoria	18
5.	Aineisto ja menetelmä	26
5.1	Aineisto.....	26
5.2	Sosiaalinen konstruktionismi	26
5.3	Teemahaastattelu	27
5.4	Teemoittelu.....	29
6.	Analyysi.....	32
6.1	Häirintä ja seuraukset.....	32
6.2	Provosoitumatta olemisen taito	34
6.2.1	Reagoiminen omaan tahtiin	34
6.2.2	Hullujen sivuuttaminen ja Lappiin	35
6.2.3	Todistusaineisto talteen	37
6.3	Toimittajaihanteiden korostuminen	38
6.3.1	”Ei helppoja aseita kenellekään”	38
6.3.2	Totuuden puolella sääntöjenmukaisesti	40
6.3.3	Tässä ammatissa tulee sietää	41
6.4	Kokemusten jakaminen	44
6.4.1	Vertaistuki.....	44
6.4.2	Solidaarisuus	45
6.4.3	Ilmoittaminen työnantajalle ja viranomaisille.....	47
7.	Johtopäätökset.....	49
8.	Pohdinta.....	54
8.1	Menetelmälliset rajoitteet.....	54
8.2	Tutkimusetiikasta ja tutkimuksen rajoitteet	55
8.3	Tutkimuksen pätevyys.....	56
8.4	Jatkotutkimus.....	57
9.	Lähteet.....	59

10.	Liite 1 – Haastattelukysymykset	65
11.	Liite 2 – Suostumuslomake haastateltaville.....	67
12.	Liite 3 – Tutkimustie Oy:n palveluehdot	68

1. Johdanto

Suoria tappouhkauksia on tullut. Toki myös väkivallalla uhkaamista. Seksuaalisella väkivallalla lähinnä uhkailtu perhettä. Vaimoa ja tyttäriä.

Vastaus on yksi vajaasta 1 400:sta Journalistiliiton uhkailukyselyssä, jossa kävi ilmi, että uhkailu ja vihaviestit ovat hyvin läsnä monen suomalaisen toimittajan arjessa. Joka kuudes toimittaja oli joutunut ammattinsa takia kohteeksi, ja osaan uhkauksia saaneista oli käyty fyysisesti käsiksikin. (Journalisti, 2016)

Häiriköintiä toimittajia kohtaan ja lehdistövapauden rajoittuminen esimerkiksi uhkailun johdosta on usein tutkittu aihe autoritaarisissa tai puoliautoritaarisissa valtioissa, mutta myös länsimaaisissa demokratioissa tarvitaan lisää tutkimusta häiriköinnistä toimittajia kohtaan. Sen lisäksi olisi syytä tarkastella laajemmin, millä tavalla toimittajia häiriköidään avoimen väkivallan lisäksi. (Löfgren Nilsson & Örnebring, 2016, 1-2)

Länsimaiset demokratiat ovat perinteisesti pärjänneet hyvin lehdistövapauden kansainvälisissä vertailuissa, ja Pohjoismaat ovat yleensä kuuluneet maailman parhaimpien joukkoon. Viimeisimmässä Toimittajat ilman rajoja - lehdistövapausindeksissä Suomi sijoittuu peräti toiselle sijalle maailmassa (Reporters Without Borders, 2019). Toimittajien työrauha ja koskemattomuus Pohjoismaissa tai Suomessa ei kuitenkaan ole itsestäänselvyys, hienoista indeksisijoista huolimatta.

Löfgren Nilssonin ja Örnebringin tutkimuksessa kävi ilmi, että peräti kolmannes ruotsalaisista toimittajista on joutunut uhkailun kohteeksi ja reilusti yli puolet ovat olleet jonkinlaisen häiriköinnin tai pelottelun kohteena (2016, 9). Suomen Journalistiliiton tekemässä kyselyssä joka kuudes toimittaja kertoi joutuneensa uhkailun kohteeksi (Journalisti, 2016), ja toisen kyselyn mukaan 60 prosenttia suomalaisista toimittajista oli joutunut vihan kohteeksi ja 25 prosenttia systemaattisen häiriköinnin kohteeksi (Hiltunen, 2018, 11).

Suomen tapauksessa häiriköinti ei ole rajoittunut pelkästään toimittajiin, vaan myös poliitikkoja ja virkamiehiä on häiritty ja uhkailtu. Valtioneuvoston tilaamassa tutkimuksessa selvitettiin päätöksentekoon ja nimenomaan poliitikkoihin kohdistetun

häiriköinnin laajuutta, luonnetta ja vaikutuksia. Tutkimuksessa käy ilmi, että noin kolmannes Suomen kuntapäättäjäistä on kokenut tehtäväänsä liittyvää vihapuhetta tai häirintää. Eduskunnan kansanedustajista sekä heidän avustajistaan miltei puolet kertoi kohdanneensa vihapuhetta (Knuutila, Kosonen, Saresma, Haara, & Pöytäri, 2019, 19-20).

Alkuvuodesta 2019 julkaistussa, vihapuhetta ja nettikiusaamista käsittelevässä Sisäministeriön raportissa todetaan, että vihapuheella pyritään yhteiskunnallisella tasolla vaikuttamaan päätöksentekoon, kun vihapuhetta kohdistetaan esimerkiksi toimittajiin, tutkijoihin, poliiseihin, syyttäjiin, tuomareihin ja ihmisoikeuksien puolustajiin (Mäkinen, 2019, 19). Loppuvuodesta 2019 Ylen A-studion tekemä kysely vahvisti myös, että poliisit, syyttäjät ja tuomarit ovat vaarassa joutua niin kutsutun maalittamisen kohteeksi (Yle, 2019b). Maalittamisella tarkoitettiin tässä artikkelissa tietyn henkilön tarkoituksellista mustamaalaamista ja vaikuttamista hänen toimintaansa (lisää käsitteistä luvussa 2.2). Ihmisiä on usutettu yhden kohteen kimppuun, yleensä internetissä tai sosiaalisessa mediassa. Kohteeksi joutuneista virkamiehistä on kaivettu tietoja esimerkiksi heidän työhönsä tai yksityiselämäänsä liittyen lokaamis- tai uhkailemistarkoituksessa. Ylen kyselyn mukaan myös maahanmuuttoa tai petoeläinasioita käsitelleet virkamiehet olivat joutuneet maalitauluiksi.

Keväällä 2020 julkaistussa kirjassa Esa Väliverronen ja Sampsa Saikkonen kuvaavat miten tutkimustiedon kyseenalaistaminen on vahvistunut, jopa siinä määrin, että myös tutkijat ovat joutuneet uhkailun ja vainon kohteeksi. (Väliverronen & Saikkonen, 2020)

Toimittajien tapauksessa häiriköinti voi usein alkaa tietyn aiheen raportoinnista. Journalistiliiton kyselyssä raportointi maahanmuutosta ja monikulttuurisuudesta oli vastaajien mukaan erityisen usein herättänyt voimakkaita reaktioita. Muita aiheita oli muun muassa rokotteet, ilmastonmuutos ja Venäjä (Journalisti, 2016).

Julkisina henkilöinä esiintyville toimittajille avoin ja suora kritiikki on aina ollut osa toimittajien arkea. Viime vuosina asetelma on kuitenkin muuttunut radikaalisti. Digitaalisten keskusteluväylien myötä toimittajat ovat ennennäkemättömän näkyviä ja

tavoitettavissa, ja täten entistä altistuneempia yleisön arvostelulle sekä pahimmassa tapauksessa myös vihapuheelle ja uhkauksille (Löfgren Nilsson & Örnebring, 2016, 2).

Suomen todennäköisesti tunnetuin tapaus toimittajan niin kutsutusta maalittamisesta on Ylen toimittajan Jessikka Aron tapaus. Syksyllä 2014 Aro halusi tutkia nimettömien verkkohäiriköiden, niin kutsuttujen trollien, aktiviteetteja ja niiden levittämää propagandaa. Netissä tulvi siihen aikaan valtava määrä trolliviestejä muun muassa Ukrainan sodasta, ja Aro halusi verkkolomakkeen kautta kerätä Ylen lukijoiden kokemuksia Venäjä-mielisistä trolleista (Yle, 2014).

Aron artikkeli herätti Venäjän hallitukseen hyvin myönteisesti suhtautuvan Johan Bäckmanin mielenkiinnon ja artikkelin julkaisua seurasi kuukausia kestänyt Aroon kohdistunut jatkuva häirintä. Esitutinnan mukaan Bäckman on toistuvasti ottanut yhteyttä Aroon ja julkaissut suuria määriä Aroa halventavia ja alentavia Twitter-viestejä sekä pilkkaavia kirjoituksia. Alkuvuodesta 2015 Bäckman toimitti Arolle jäljennöksen Viron pronssisoturipatsaasta, symboliikan takia Aro koki tämän uhkaavana ja ahdistavana. (Helsingin kärjäoikeus, 2018, 1)

Helsingin kärjäoikeuden tuomiossa lokakuulta 2018 todetaan, että Johan Bäckman on yhdessä Ilja Janitskinin kanssa toiminut erittäin organisoituneesti Aron maineen pilaamiseksi. Oikeuden mukaan Bäckman on saattanut tiedon Aron vanhasta huumausainetuomiosta Janitskinin ja yleisön tietoon. Sivustot MV-Lehti ja Uber Uutiset olivat Ilja Janitskinin omistuksessa, ja ne toimivat alustoina jutuille Aron mustamaalaamiseksi. Tuomion mukaan Aroa koskevaa materiaalia tuotettiin suomeksi, englanniksi ja venäjäksi, ja julkaistiin eri alustoilla lukijamäärän maksimoimiseksi. (Helsingin kärjäoikeus, 2018, 163-164)

Maahanmuuttovastainen MV-Lehti osallistui myös toimittaja Rebekka Härkösen mustamaalaamiseen. Härkönen kirjoitti Turun Sanomiin vuonna 2017 artikkelin turvapaikanhakijasta, joka oli yrittänyt estää Turun terrori-iskun tekijää sekä auttanut tämän uhriksi joutunutta naista (TS, 2017). MV-Lehti julkaisi puolestaan artikkelin, jossa väitettiin, että kyseinen turvapaikanhakija ei olisi auttanut uhria. Perussuomalaisten puheenjohtaja Jussi Halla-aho jakoi MV-Lehden artikkelin Facebookissa, jonka jälkeen Härköseen kohdistui tuhansien vihaviestien tulva.

Härköstä kutsuttiin huoraksi ja aivoinvalidiksi sekä hänen annettiin ymmärtää, mitä hänelle voisi tapahtua kadulla (Yle, 2017).

Toimittaja Johanna Vehkoo on puolestaan joutunut hieman byrokraattisemman häiriköinnin kohteeksi. Oulun kaupunginvaltuutettu Junes Lokka teki Vehkoosta rikosilmoituksen kunnianloukkauksesta sen jälkeen, kun Vehkoo oli kutsunut Lokkaa muun muassa rasistiksi ja natsipelleksi, omien sanojensa mukaan ”rajatulle ihmisjoukolle” sosiaalisessa mediassa. Lokka on useasti esittänyt maahanmuuttovastaisia näkemyksiä ja hänet on tuomittu kiihottamisesta kansanryhmää vastaan. Vehkoon mukaan Lokan rikosilmoitus on osa Lokan häneen kohdistamaa häiriköintiä. Vehkoo sanoi oikeudessa, että kirjoittaessaan Lokasta sosiaaliseen mediaan, tällä oli hänen käsityksensä mukaan aikomus tarkoituksella häiriköidä hänen esiintymistään eräässä kirjakaupassa. (Yle, 2019d)

Vallanpitäjät ja organisaatiot Suomessa ovat asteittain heränneet vihapuheen ja häiriköinnin muodostamiin ongelmiin ja uhkiin. Keväällä 2019 Journalistisen kulttuurin edistämissäätiö (Jokes) sekä toimittajien liitot ja mediatalot tiedottivat Journalistien tukirahaston perustamisesta (Journalisti, 2019). Rahaston tarkoituksena on auttaa uhkailun, vainon ja mahdollisten uusien häirinnän muotojen kohteeksi joutuneita toimittajia. Myös raskaan sarjan poliitikot ovat ottaneet kantaa häiriköintiin. Esimerkiksi Ylen A-studion julkaistua yllä mainitun, virkamiesten häiriköintiä koskevan kyselyn tulokset, tasavallan presidentti Sauli Niinistö osoitti Twitterissä tukensa häirintää kohdanneille (Niinistö, 2019). Presidentti Niinistö kiinnitti asiaan huomiota myös uudenvuodenpuheessaan. Niinistö huomautti maalittamisen ja vihapuheen läsnäolosta yleisessä keskustelussa, ja korosti yksilön suojaamista. Niinistön mukaan yhteiskunnan on taattava turva ja rauha elämiseen, ja totesi, että liian moni työntekijä on altis päivittäiselle häirinnälle, uhkailulle, painostukselle ja jopa väkivallalle. ”Työ ei ole enää ammatillisesti vaativaa, se on henkisesti painavan raskasta.” (Tasavallan presidentin kanslia, 2020).

Valtioneuvosto on ryhtynyt vastatoimenpiteisiin vihapuhetta ja häiriköintiä vastaan kartoittamalla ongelmien esiintymistä ja laajuutta (Knuutila et al., 2019) sekä puimalla ratkaisuja rangaistavan vihapuheen ja häirinnän kitkemiseksi (Mäkinen, 2019). Yksi Mäkisen työryhmän ehdotuksista oli vihapuheen tuominen virallisen syytteen alaiseksi,

kun uhri on joutunut kohteeksi virkatoimensa tai työtehtäviensä takia tai luottamustehtäviensä hoitamisen vuoksi (2019, 65). Tämä tarkoittaisi, että asianomistajan ei tarvitsisi itse vaatia tekijälle rangaistusta. Alkuvuodesta 2020 ilmoitettiin, että Oikeusministeriö ryhtyy valmistelemaan lakimuutosta niin kutsutun maalittamisen torjumiseksi. Uudistuksen myötä väkivallalla uhkaamisesta maalittamisen yhteydessä tulisi yleisen syytteen alainen rikos (HS, 2020).

Kannanotoista ja lainuudistuksista huolimatta tarvitaan tietoa uhrien, tässä tapauksessa toimittajien, jaksamisesta ja selviytymisestä. Aihetta on tutkittu jonkin verran, mutta useimmiten määrällisin menetelmin, esimerkiksi kyselyillä.

Haastatteluilla on mahdollista tuottaa syvempää tietoa yksittäisen toimittajan kokemuksista siitä, miten hän on pärjännyt ja mitä hän on kokenut tarvitsevansa. Tämä tieto voi edesauttaa nettivihasta ja systemaattisesta häiriköinnistä johtuvien ajankohtaisten ongelmien ymmärtämistä, ja on arvokas lisä Kansalaisuuden kuilut ja kuplat –tutkimushankkeeseen (BIBU, 2020), jonka puitteissa tämä maisterintutkielma on tuotettu. Yleisemmin BIBU-tutkimushanke tutkii poikkitieteellisesti globaalien muutosten vaikutuksia yhteiskuntaan, ja sen Poliittiset tunteet -osa-alue keskittyy siihen, miten eri ryhmittymät kokevat toisensa ja politiikan, ja kuinka tunteet vaikuttavat kansalaisten poliittiseen osallistumiseen erilaisissa kanavissa. Tutkimusryhmässämme keskiössä on kupliintuminen, eli ryhmienvälisen vuoropuhelun köyhtyminen yhteiskunnallisessa keskustelussa.

Aihe häiriköinnistä toimittajia kohtaan kiinnostaa minua, koska olen itse työskennellyt toimittajana useamman vuoden ajan ja minulla on tietty käsitys siitä, kuinka rajuja seurauksia häiriköinnillä voi olla. Itse en ole onneksi joutunut rankan tai aiheettoman palautteen kohteeksi, mutta olen kokenut, kuinka helposti kommenttien lukeminen oman artikkelin alla voi käynnistää eräänlaisen nakertavan itsensä kyseenalaistamisen, esimerkiksi esittämieni tietojen moitteettomuudesta.

Tutkielma on jäsennelty kahdeksaan osaan. Seuraavassa luvussa problematisoin erityisesti toimittajien joutumista vihapuheen ja häiriköinnin kohteeksi, ja esitän tutkimuskysymykseni. Kolmannessa luvussa taustoitan vihapuheen historiaa ja tarkoituspäriä, josta edetään nykypäivän sosiaalisen median ja verkkoympäristön mahdollistamaan vihapuheeseen ja siihen verrattaviin muotoihin. Luvun tarkoituksena

on havainnollistaa, minkälaisia työkaluja häiriköimiseen on käytettävissä nykyajan viestintäympäristössä. Neljännessä luvussa käsittelen teoriaa tunteiden ohjaamisesta ja niiden kurissa pitämisestä työn vaatimusten mukaisesti. Tutkielman keskeisenä teorianä toimii Arlie Hochschildin kehittämä tunnetyönteko (*emotional labor*). Viidennessä luvussa esittelen aineiston sekä käytettävän analyysimenetelmän. Kuudennessa luvussa tarkastelen aineistoa suhteessa teoriaan, mitä seitsemännessä luvussa seuraa johtopäätökset ja niiden peilaaminen muuhun tutkimukseen. Kahdeksannessa luvussa pohdin tutkimusta kriittisesti ja esitän mahdollisia jatkotutkimuksen aiheita.

2. Ongelma ja tutkimuskysymys

Nettivilian kohteeksi joutuvat monessa eri vaikuttaja-asemassa olevat henkilöt ja häirintä ilmenee monessa eri kontekstissa ja usein tiettyjen aiheiden ympärillä. Naisvihamielisyyttä ilmenee tiheään nettivilian muodossa (Mäkinen, 2019, 61-62). Myös maahanmuutto on ollut viime vuosina arka aihe julkisessa keskustelussa, ja aiheesta kirjoittaneet toimittajat ovat monessa tapauksessa joutuneet vilian kohteeksi (Journalisti, 2016).

Oma lajinsa on kuitenkin Venäjää koskevien asioiden käsittelemisestä syntyvä häirintä. Venäjän mahdollisesti valtiojohtoisesta häiriköinnistä on raportoitu usein viime vuosina, olipa sitten kyse poliittisten toimijoiden ja toimittajien häiritsemisestä, äänestäjiin vaikuttamisesta USA:n presidentinvaaleissa tai valeutisten levittämisestä Itä-Ukrainan sodasta (Aro, 2019; Jamieson, 2018; Yle, 2019c). Raportointi kriittiseen sävyyn Venäjällä tapahtuvista asioista tai yllä mainitusta häiriköinnistä on nostattanut systemaattista häirintää toimittajia kohtaan (Yle, 2015). Näin ollen koen nämä toimittajat hedelmällisenä kohteena häirinnästä selviytymisen tutkimiselle.

Tutkimuskysymykseni kuuluu: millaisia ovat Venäjän asioista raportoivien ja häiriköinnin kohteeksi joutuneiden toimittajien selviytymisstrategiat?

Toimittajien häirintä aiheuttaa ongelmia monella tasolla, henkilökohtaisista oireista jopa yhteiskunnallisten rakenteiden rapautumiseen, mikäli toimittajia onnistutaan vaientamaan. Toimittajalle psyykkiset paineet voivat aiheuttaa oireilua, kuten stressiä tai ahdistusta, sekä huolestumista omista perheenjäsenistä, jos heitäkin uhkaillaan. Henkilökohtaiset ongelmat voivat myös epäsuorasti haitata perhe-elämää sekä suhteita kollegoihin työyhteisössä (Obermaier, Hofbauer, & Reinemann, 2018, 502). Uhkauksista ja painostuksesta voi seurata pelkoa ja siten tietyistä aiheista vaikenemista. Amy Binnsin tutkimuksessa moni brittiläinen toimittaja kertoi luopuneensa juttujen kirjoittamisesta ja moni oli myös jättänyt työpaikkansa kokemansa häirinnän takia (2017, 194). Binnsin mukaan muuttuneen viestintäasetelman mahdollistama häirintä toimittajia kohtaan vaatii heiltä kestävämmän paljon tunnepohjaisia resursseja, ja mikäli ratkaisua ei löydetä, alaa

uhkaa herkkien ja yleisövuorovaikutukseen avoimesti suhtautuvien toimittajien menettäminen (2017, 197, 200).

Yhteiskunnan ja demokratian kannalta toimittajien pelko ja vaikeneminen ovat vakavia ongelmia. Journalismin perusperiaatteisiin kuuluu muun muassa totuuden ja kansalaisten palveleminen sekä rooli vallanpitäjien valvojana (Kovach & Rosenstiel, 2001). Tämä edellyttää kuitenkin toimittajien työrauhan ja heidän työprosessien riippumattomuuden turvaamista, niin kutsutun journalistisen autonomisuuden turvaamiseksi (Örnebring & Karlsson, 2019; Shoemaker & Reese, 1996). Euroopan neuvoston tutkimuksessa, johon melkein 1 000 eurooppalaista toimittajaa osallistui, kävi ilmi, että valtaosa toimittajista oli joutunut häiriköinnin ja kiusaamisen kohteeksi. Melkein 70 prosenttia oli joutunut psyykkisen väkivallan ja yli puolet nettikiusaamisen (*cyberbullying*) kohteeksi (Clark & Grech, 2017, 12-13). Vastanneiden mukaan psykologiset seuraukset häirinnästä olivat vaikeita: melkein 40 prosenttia sanoi, että se vaikutti heidän päivittäiseen työnteoonsa. Moni esimerkiksi jätti juttuja kirjoittamatta herkistä aiheista, tai päätti raportoida asiasta miedompaan sävyyn (2017, 62-63). Suomen tapauksessa tämä tarkoittaisi, että toimittajat epäonnistuvat noudattamaan omia sääntöjään. Journalistin ohjeiden mukaan ”sananvapaus on demokraattisen yhteiskunnan perusta”. Sortumalla painostukseen toimittaja heikentää tätä perustaa rikkomalla ohjeiden kolmea ensimmäistä sääntöä: hän on kertomatta yleisölleen mitä yhteiskunnassa tapahtuu, luovuttaa päätöksenteon tiedonvälityksestä toimituksen ulkopuolelle eikä onnistu estämään painostusta, joka pyrkii ohjaamaan, estämään tai rajoittamaan tiedonvälitystä (Julkisen sanan neuvosto, 2013).

Koko vastuu sananvapauden vaalimisesta ei kuitenkaan ole ainoastaan toimittajien harteilla. Kuten Journalistin ohjeiden kolmannessa pykälässä todetaan, on journalistilla ”oikeus ja velvollisuus torjua painostus”. Tähän oikeuteen oletettavasti kuuluu oikeat edellytykset ja olosuhteet painostuksen torjumiseksi, esimerkiksi työnantajan tuen muodossa. Monelle toimittajalle internetin ja sosiaalisen median mahdollistama vuorovaikutus yleisön kanssa on tuonut mukanaan vihaa, häiriköintiä ja uhkauksia. Kehitys on viime vuosina ollut nopea ja verkkoviestintään on syntynyt uusia ilmiöitä, muun muassa systemaattinen häiriköinti, jonka kohteeksi myös toimittajat ovat joutuneet.

Suomessa arkkipiispa emeritus Kari Mäkisen työryhmän (2019) toimeksianto on yksi merkki siitä, että häiriköinnin kitkeminen Suomessa ei ole toistaiseksi onnistunut, tai se on ainakin hankalaa. Koska häiriköinnin aiheuttava osapuoli ei osoita lakkaamisen merkkejä, olisi hyödyllistä tutkia miten vastaanottava osapuoli, tässä tapauksessa toimittajat, pystyy selviytymään häirinnästä ja jatkamaan yhteiskunnalle ja demokratialle tärkeää työtään.

3. Taustaa vihapuheesta ja häirinnästä

3.1 Kaiken pahan alku

Puhe tai kirjoitus ei ole vaaratonta, toteaa Marjo Kaartinen (2018, 10) johtamassaan Vihan pitkät jäljet -tutkimushankkeessa. Kaartisen ryhmä tutki vainon ja vihapuheen keskinäistä suhdetta, ja kävi ilmi, että ensimmäinen edellyttää usein jälkimmäistä.

Käsitteenä vihapuhe on hankala. Joissakin maissa on säädetty varsinaisia vihapuhelakeja, mutta esimerkiksi Suomen lainsäädännöstä tällainen lakipykälä puuttuu (Pöyhtäri, Haara, & Raittila, 2013, 26). Sen sijaan Suomessa sovelletaan epäillyissä vihapuhetapauksissa muun muassa kansanryhmää vastaan kiihottamista tai kunnianloukkausta koskevia lakipykälä. Vihapuheessa ei välttämättä aina ole kyse rikollisesta toiminnasta. Puhe voi kohdistua eri ryhmiin tai yksilöihin, olla aggressiivista tai vihamielistä olematta rangaistavaa rikoslain mukaan (Pöyhtäri et al., 2013, 26).

Ihminen on oletettavasti kyennyt tuottamaan vihollistaan koskevaa vihapuhetta niin kauan kuin se on lajina kyennyt puhumaan ja erottamaan oman ryhmänsä muista ryhmistä (Pöyhtäri et al., 2013, 27). Aikakaudesta riippumatta on ollut kyse kohteen arvон poistamisesta (Mäkinen, 2019, 12). Kaartisen mukaan harhaoppisia tai huonoja munkkeja pidettiin keskiajalla elostelijoina, jotka eivät pystyneet hillitsemään viettejään. Samankaltaiset ennakkoluulot ovat myöhemmin kohdistuneet tummaihoisiin, juutalaisiin ja muslimimiehiin. Toiseuttaminen, vihapuhe ja kansankiihotus ovat jatkuneet läpi vuosisatojen, ja ne ovat mukautuneet nopeasti yhteiskunnan muutoksiin (Kaartinen, 2018, 11).

Vihapuhe on kautta aikojen toiminut oman aikansa viestintäteknologian ehdoilla. Keskiajalla viha levisi kirkollisissa saarnoissa tai julkisissa puheissa. Painotekniikan myötä viha välittyi kirjojen ja lehtisten avulla 1500-luvulta eteenpäin. 1800- ja 1900-luvuilta lähtien sanomalehdet ja sittemmin radio tulivat osaksi yhteiskuntaelämää ja olivat osallisina historiallisen laajamittaisessa vihapuheessa, joka sittemmin johti jopa kansanmurhiin. (Mäkinen, 2019, 12)

Suomen sisällissodan aikoihin vihapuhe muokkasi ihmisten asenteita ja myötävaikutti väkivallan käyttöön. Molempien osapuolten sanomalehdissä toistettiin kertomuksia

”punaryssistä” ja ”lahtareista”. Tällä tavalla vähennettiin toiseen leiriin kuuluvien ihmisarvoa ja oikeutettiin heihin kohdistettava väkivalta (Mäkinen, 2019, 12). 1900-luvun alkupuoliskolla vihapuhe lisääntyi Euroopassa, ja Saksassa yleistyi muun muassa kansallissosialistien antisemiittinen retoriikka. Puolueen ideologian avulla oikeutettiin muun muassa etniset puhdistukset sekä vammaisten, homoseksuaalien ja juutalaisten murhaaminen (Caplan, 2008, 30, 47, 100). Vihapuheella on ollut keskeinen rooli laajamittaisissa väkivaltaisuuksissa myös viime vuosikymmeninä. Kesällä 1994 RTLM oli Ruandan suosituimpiin kuuluva radiokanava. Kanavaa pidetään keskeisenä tekijänä sinä kesänä tapahtuneessa kansanmurhassa, koska kanavan katsotaan myötävaikuttaneen murhiin levittämällä rasismiin ja stereotypioihin pohjautuvaa ideologiaa tutsi-vähemmistöä vastaan (Li, 2004, 12). Kansanmurhan kuukausina, jolloin satojatuhansia tapettiin, tutseja kutsuttiin RTLM-kanavalla torakoiksi ja puhuttiin ”työstä” tappamisen sijaan.

3.2 Käsitteistä

2000-luvulla internet ja sosiaalinen media ovat laajentaneet julkisen sanan käyttöä ennennäkemättömällä tavalla. Mitä tulee vihapuheeseen, ainakin teoriassa kenellä tahansa on nyt käytössään työkalut, joilla solvata tai häiritä ketä tahansa suoraan, ilman esteitä ja jopa suuren yleisön edessä.

Ennen nykyteknologian mahdollistamien häirintämenetelmien esittelyä on syytä esitellä muutama käsite. Nimenomaan teknologian takia käsitteen ”vihapuhe” käyttäminen on käynyt yhä hedelmättömämmäksi, sillä häirinnässä on nykyään kyse niin paljon muustakin kuin itse puheesta. Raportoitaessa tapauksista, joissa monta ihmistä on käynyt yhden ihmisen kimppuun esimerkiksi sosiaalisessa mediassa, on monesti käytetty sanaa maalittaminen. Sekään ei kuitenkaan välttämättä ole ihanteellinen käsite tällaisten ilmiöiden kuvaamiseksi, varsinkaan siviiliyhteiskunnassa. Maalittaminen juontaa nimittäin sotilaallisesta sanastosta (Kotus, 2020) ja täten sanan viljelemisessä siviiliyhteiskunnassa piilee riski turvallistamisen lisäämiselle.

Kööpenhaminan koulukunnan teorian mukaan turvallistaminen (*securitization*) tarkoittaa kehitystä, jolla valtiolliset tahot laajentavat vaikutusvaltaansa siviiliyhteiskunnan rakenteisiin, julkiseen tilaan ja yksityisyyden piiriin kaventaen

yksilön vapauksia (Buzan, Wæver, & de Wilde, 1998; Jantunen, 2015, 52). Vaikka näyttöä esimerkiksi Venäjän etuja tukevasta disinformaatiosta on runsaasti ja EU:n ulkoasiainhallinto on perustanut kokonaisen projektin sen torjumiseksi (EUvsDisinfo, 2020), on syytä olla pidättäytyväinen sotaretoriikan kanssa, mikäli hyökkäyksen toteuttaja on vaikea tunnistaa.

Tutkimuksissa toimittajiin kohdistuvasta uhkailusta tai painostuksesta on käytetty muita käsitteitä, joista puuttuu tällainen sotilaallinen konnotaatio. Tampereen yliopiston tutkimuksessa kartoitettiin kaikenlainen häirintä tai painostus, tiedonkeruun vaikeuttamisesta taloudelliseen painostukseen ja suoriin ukiin. Kaikki ulkopuolisten aktiiviset ja päällekkäyvät menetelmät toimittajien työprosessiin puuttumiseksi luonnehdittiin ulkoiseksi häirinnäksi (*external interference*) (Hiltunen, 2018, 5). Euroopan neuvoston tutkimuksessa keskityttiin nimenomaan uhkailuun toimittajia kohtaan. Siinä teko tai uhkailu toimittajan fyysistä tai psyykkistä koskemattomuutta kohtaan määriteltiin hänen toimittajatyötään häiritseväksi kohtuuttomaksi häirinnäksi (*unwarranted interference*) (Clark & Grech, 2017, 11). Tukeutuen näihin tutkimuksiin, käytän vastedes käsitettä *häirintä* tai *häiriköinti* käsitteiden *vihapuhe* ja *maalittaminen* sijaan. Mikäli tietystä tapauksesta käy selvästi ilmi, että kohde on joutunut erityisen koordinoitun kampanjan kohteeksi, voi olla perusteltua puhua *systemaattisesta häirinnästä*.

Suomen julkisessa tilassa MV-Lehden kaltaiset sivustot ovat olleet merkittävässä roolissa häiriköinnin toteuttamisessa muun muassa toimittajia kohtaan. Useassa tapauksessa sivustot ovat mobilisoineet nettivihaa yksittäisiä toimittajia kohtaan. Toimittaja Jessikka Aro sai viharyöppyjä niskaansa sen jälkeen, kun MV-Lehti-sivusto oli julkaissut artikkelin hänen vanhasta huumausainetuomiostaan (Helsingin käräjäoikeus, 2018, 2-4). Myös Toimittaja Rebekka Härkönen joutui vihaviestien tulvan kohteeksi sen jälkeen, kun MV-Lehti väitti hänen valehdelleen artikkelissaan Turun puukkoiskusta. Myös Perussuomalaisten puheenjohtaja Jussi Halla-aho myötävaikutti tapahtumien kulkuun jakamalla MV-Lehden artikkelin Facebook-sivullaan saatetekstillä ”todella härskiä” (Yle, 2017).

Näistä sivustoista on käytetty julkisessa keskustelussa monia käsitteitä, törky- ja valesivustoista vaihtoehtomediaan. Artikkelissaan Ylä-Anttila, Bauvois ja Pyrhönen

perustelevat hyvin käsitteen *vastamedian* käyttöä (Ylä-Anttila, Bauvois, & Pyrhönen, 2019, 1). Heidän mielestään käsite valesivusto (*fake news site*) on ongelmallinen, koska kyseisten sivustojen sisältö ei välttämättä aina ole väärää tai valheellista. Sisältö voi sinänsä olla paikkansapitävä, mutta sivustot voivat esimerkiksi raportoida tietystä asiasta äärimmäisen puolueellisesti (*ultrapartisan bias*). Käsitteellä vaihtoehtomedia (*alternative media*) taas voi Ylä-Anttilan et al. mukaan olla positiivisia konnotaatioita, mikä vihjailisi oletetusta merkittävästä tarpeesta vaihtoehtoisille näkemyksille suhteessa niin sanottuun valtamediaan. Ylä-Anttilan et al. mielestä vastamediasivustot hyödyntävät populistista poliittista tyyliä, muun muassa vastustaessaan niin sanottua valtamediaa. Tukeutuen Ylä-Anttilan et al. artikkeliin, käytän vastedes käsitettä *vastamedia* MV-Lehteen ja vastaaviin sivustoihin viitatessani.

3.3 Nykyajan häiriköinti

Yksi Suomessa viime vuosina nähdyistä häirintätavoista, joihin käsite vihapuhe nimenomaan istuu huonosti, on uhrin seuraaminen ja kuvaaminen suorassa lähetyksessä verkkoon. Kuvaaja videoi kohteensa ja lähettää kuvaamansa materiaalin suorana lähetyksenä verkkoon (Yle, 2019a). Kuvaaja voi lähetyksen selostuksessa toki solvata kohdetta, mutta jo vainoamista muistuttava kuvaaminen itsessään ja kohteelle tuntematon määrä katsojia suoran lähetyksen äärellä voi olla omiaan aiheuttamaan uhrille ahdistusta.

Yksityisyyteen ja sananvapauteen erikoistuneen lakitieteilijä Danielle Keats Citronin mukaan internet ruokkii sekä käytöksemme hyveitä että paheita (Citron, 2014, 57). Yllä mainittu vainoamisen kaltaisen kuvaamisen suora lähetys tarjoaa alustan, jolla kuvaajan kanssa samaa mieltä olevat voivat solvata kohdetta. Esimerkiksi Youtuben suoran lähetyksen käyttäjäliittymässä on myös chat-ikkuna. Citronin mukaan jotkin internetin ominaispiirteistä lisäävät riskiä ihmisten tuhoisalle käytökselle. Niihin kuuluu anonymiteetti, ryhmien mobilisointi ja ryhmien polarisaatio (2014, 57).

Citronin käyttämä käsite kyberlauma (*cyber mob*) soveltuu hyvin tekijöiden hahmottamiseen tapauksissa, joissa useat ihmiset verkossa käyvät yhden ihmisen kimppuun. Viitekehyksenä kyberlauman käyttäytymiselle toimii hyvin Daniel Trottierin

käyttämä käsite digitaalinen omankädenoikeus (*digital vigilantism*). Trottierin kuvailemassa käyttäytymisessä ryhmät ottavat lain omiin käsiinsä kokemansa vääryyden johdosta, kostamalla koordinoitusti jotakuta yksilöä vastaan mobiililaitteilla tai sosiaalisissa verkostoissa. Vuonna 2013 brittiläinen mies hirtti itsensä kun ryhmä, joka paljastaa tietoja heidän epäilemistään pedofiileistä, otti hänet kohteekseen. Trottier kutsuu tällaisten ryhmien omankädenoikeutta näkyvyyden aseellistamiseksi (*weaponized visibility*) (Trottier, 2017, 55-56). Ehkä tyypillisin työkalu tähän tarkoitukseen on yksinkertaisesti nimen ja väitetyn rikoksen tai moraalisesti arveluttavan teon julkaiseminen, mutta usein vuodetaan myös yksityisiä henkilötietoja (niin kutsuttu *doxing*). *Doxing* tarkoittaa henkilön yksityisen tiedon tahallista julkaisemista, jonka tarkoituksena on usein nöyryyttää, uhata, pelotella tai rangaista kyseistä henkilöä (Douglas, 2016, 199).

Yhteystietojen saattaminen julkisuuteen mahdollistaa tietysti yhä suuremman määrän häirintää uhria kohtaan, kuten tapahtui esimerkiksi niin kutsutussa Gamergatessä. Gamergate on luultavasti yksi länsimaiden tunnetuimmista systemaattisen häirinnän tapauksista. Naispuolinen pelikehittäjä Zoe Quinn joutui vuonna 2014 misogynistien häiriköiden kohteeksi lukuisilla keskustelufoorumeilla ja sosiaalisessa mediassa. Häirintä Quinniä kohtaan huipentui, kun hänen yhteystietonsa vuodettiin verkkoon ja hänen oli poistuttava kodistaan poliisin suojelemana saatuaan raiskausuhkauksia (McClintock, 2015, 44). Quinn sai julkisesti tukea feministiseltä peli- ja kulttuurikriitikolta Anita Sarkeesianilta, joka sittemmin joutui itsekin misogynistien häiriköiden tähtäimeen. Sarkeesianille lähetettiin tappo- ja raiskausuhkauksia kuukausien ajan ja hänen puhetilaisuutensa saivat säännöllisesti pommiuhkauksia (New York Times, 2014).

Näkyvyyden aseellistamisessa korostuu myös kohteen näkyvyyden lisääntyminen hänen tahtomattaan. Kohteena voi olla julkinen henkilö kuten toimittaja, mutta se ei välttämättä tarkoita, että kyseinen henkilö on huomionhakuinen. Sen lisäksi häiriköt voivat levittää esimerkiksi kiusallisia tietoja kohteestaan. Näkyvyyden lisääminen ei välttämättä rajoitu pelkkään henkilötietojen paljastamiseen, vaan se voi myös johtaa esimerkiksi kuvien, pilakuvien tai videoiden jakamiseen. Kampanjasta voi tulla tietyllä

tavalla pitkäikäinen, mikäli häiriköiden tekeleet jäävät hakukoneissa näkyviin kohteen nimen yhteyteen. (Trottier, 2017, 56)

Kohdehenkilö voi joutua erityisen rankan näkyvyyden runtelemaksi, jos niin kutsuttu informaatioryöppy (*information cascade*) kohdistuu häneen. Verkossa ihmiset välittävät jatkuvasti informaatiota eteenpäin, ja koska heidän on mahdotonta tietää kaikki kaikesta, on heidän jossakin vaiheessa luotettava toisten antamiin tietoihin. Mikäli ihminen kokee oppineensa jotakin uutta ja arvokasta, hän välittää tämän eteenpäin huolimatta siitä, onko tieto väärää, harhaanjohtavaa tai puutteellista. Tämä sykli toistuu, ja täten tieto leviää yhä useammalle. Myös sosiaalisen median toimintalogiikka istuu hyvin tähän malliin. Nämä alustat korostavat käyttäjäkokemuksessa suosittua sisältöä ja sisältöä, joka on ollut käyttäjän kavereiden mieleen. (Citron, 2014, 66-67; Easley & Kleinberg, 2010, 499-501)

Pahimmillaan häiriköiden tietystä kohteesta levittämästä loasta voi tulla ikään kuin hänen kasvonsa verkossa, mikäli se saa jalansijaa hakukoneiden kärjessä. Hakukoneet käyttävät lukuisia tapoja arvioidakseen, mitkä hakutulokset parhaiten palvelevat käyttäjän tarpeita. Esimerkiksi kävijöiden määrä on mahdollisesti yleisin menetelmä sivustojen ”tärkeyden” arvioimiseksi, mutta toinen keino on tietyille sivulle johtavien hyperlinkkien laskeminen. Mikäli moni sivu tietyillä sanoilla hyperlinkeissään ohjaa tietyille sivulle, kasvaa tämän sivun merkitys hakukoneen tuloksissa, kun käyttäjä tekee haun kyseisillä sanoilla (Webster, 2010, 600). Tämä taas lisää riskejä hakukoneiden tulosten tahalliseksi manipuloinnille vahvistamalla kytköstä hakusanan (esimerkiksi henkilön nimi) ja paikkansapitämättömien tietojen välillä. Niin kutsutussa Google-pommissa häiriköt luovat jopa tuhansia hyperlinkkejä tietyillä sanoilla, esimerkiksi kohdehenkilön nimellä, nostaakseen kyseistä henkilöä lokaavaa sivua hakukoneiden tuloksissa (Citron, 2014, 70; Foxman & Wolf, 2013, 100). On epäselvää, ovatko suomalaiset vastamediasivustot viljelleet tuhansia hyperlinkkejä kohteistaan, mutta tietty Google-pommin kaltainen vaikutus on mitä luultavammin saatu aikaan pelkällä uutisartikkeleita matkivien tekeleiden kirjoittamisella. Esimerkiksi MV-Lehti kirjoitti runsaan vuoden aikana melkein 30 valheellisia tietoja sisältävää tai halventavaa artikkelia toimittaja Jessikka Arosta (Helsingin käräjäoikeus, 2018, 4).

Verkossa siirretään yhä enemmän toimintoja automaation piiriin, ja niin on käynyt myös häiriköinnille. Botit ovat jo vuosia olleet osa arkea sosiaalisessa mediassa, mutta eniten huomiota ne ovat luultavasti saaneet Twitterissä. Botteja hyödynnetään moneen tarkoitukseen, mutta esimerkiksi tutkimuslaitos Pew käyttää perustavanlaatuisena määritelmänä seuraavaa: Twitter-botit ovat tilejä, jotka voivat julkaista sisältöä ja olla vuorovaikutuksessa toisten käyttäjien kanssa automatisoidulla tavalla ja ilman suoraa käskyä ihmiseltä (Wojcik, Messing, Smith, Rainie, & Hitlin, 2018). Koska verkolla on suuri merkitys nykypäivän taloudessa, botteja hyödynnetään esimerkiksi sisällön levittämiseen markkinointitarkoituksessa (*spambot*). Botteja käytetään myös esimerkiksi tietyn sanoman vahvistamiseen sosiaalisen median ympäristössä jakamalla sisältöä aggressiivisesti (*content polluter*). Tämänkaltaiset botit ovat verkkoympäristössä periaatteessa vain työkaluja, mutta niitä voidaan tietysti käyttää myös pahansuopaan tarkoitukseen. Boteista voidaan muodostaa verkostoja (*botnet*), joita niin kutsutut trollit voivat kohdentaa tietyn henkilön kimppuun (Jamison, Broniatowski, & Quinn, 2019, 689-691). Tällaista häiriköintiä, jossa myös valtiolliset toimijat ovat olleet eri tavoin osallisia (*state-sponsored trolling*) on ilmennyt useassa autoritaarisessa maassa (Nyst & Monaco, 2018). Esimerkiksi Turkissa BBC:n kirjeenvaihtaja Selin Girit joutui lukuisten tappo- ja raiskausuhkauksien kohteeksi raportoituun hallituksenvastaisista mielenosoituksista Gezi-puistossa vuonna 2013. Suuri määrä uhkauksista oli bottien lähettämä. Turkkilaisen riippumattoman lehden Cumhuriyetin toimittaja Ceyda Karan joutui niin ikään uhkauksien kohteeksi puolustettuaan uhreja, jotka kuolivat islamistien terrori-iskussa satiirilehteen Charlie Hebdo. Uhkaajien viestien mukaan Karan piti hirttää. Uhkaukset ja solvaukset olivat usein luonteeltaan myös seksistisiä ja misogynyisiä. Giritin ja Karanin julkaistua uusia juttuja heille tuli jatkossakin runsaasti vihapostia (Nyst & Monaco, 2018, 34-35). Bottien lisäksi Turkin hallituspuolue AKP on raporttien mukaan luonut tuhansista puolueen nuorisojärjestön jäsenistä koostuvan ”internetprikaatin”. Prikaatin tehtävänä on ollut tukahduttaa hallitusvastaista kritiikkiä verkossa. Vuonna 2015 prikaati todettiin kykeneväiseksi manipuloimaan yleistä mielipidettä anonyymien tilien avulla, usein häiriköimällä ja uhkaamalla (Luque Martínez, 2015, 63).

Tekoälyn ansiosta audiovisuaalinen manipulointi on kehittynyt harppauksin viime vuosina. Niin kutsutuissa deepfake-videoissa on mahdollista tehdä animaatio oikeasta henkilöstä sekä matkia hänen ääntään ja täten virtuaalisesti laittaa sanoja hänen suuhunsa. Esimerkki tästä julkaistiin kesällä 2019, kun Facebookin perustaja Mark Zuckerberg eräässä videossa näennäisesti puhui vallan haalimisesta mystisellä organisaatiolla nimeltä Spectre (Paris & Donovan, 2019, 5). Britt Parisin ja Joan Donovanin mukaan erityisesti naiset, toimittajat ja muut, jotka kyseenalaistavat nykyiset politiikan ja talouden eliitit ovat alttiita joutua tällaisen ”todistuksen” väärinkäytön uhriksi (2019, 40). Audiovisuaalisen todistuksen väärinkäyttö ei kuitenkaan ole kaukaisen tulevaisuuden ongelma, vaan yksinkertaisempia menetelmiä on jo nykypäivänä käytössä (*cheap fakes*). Yksinkertaisimmillaan kyse voi olla kuvan muokkaamisesta tai uuden asiayhteyden antamisesta sisällölle esimerkiksi vaihtamalla sotatantereen kuvateksti ”Afganistanista” ”Syyriaan”. Muihin yksinkertaisiin keinoihin kuuluu muun muassa kaksoisolentojen hyödyntäminen näyttelijöinä videoissa tai kuvissa ja julkaistujen videoiden nopeuttaminen tai hidastaminen vaikutelman vääristämiseksi (2019, 10-11).

Yllä mainitut häiriköintikeinot voidaan toki yhdistää, ja usein uhria vastaan hyödynnetään useampaa keinoa samanaikaisesti. Tekniikan kehittyessä kehittyvät myös häiriköiden menetelmät, sekä teknisesti että sosiaalisesti. Yksi esimerkki verkkohäiriköinnin arvaamattomasta kehityksestä on väärän hälytyksen ilmoittaminen vaaratilanteesta häiriköintiuhrin osoitteessa (*swatting*). Ajatuksena on väärin perustein huijata poliisien erikoisjoukot tekemään isku uhria vastaan (Remeika, 2017, 1). Niin kutsuttuja swatting-huijauksia on tehty jo 2000-luvun alusta lähtien, mutta siihen aikaan ne tehtiin puhelimitse. Sittemmin huijaukset ovat siirtyneet verkkoon sekä teknisesti että sosiaalisesti. Vuosien varrella verkossa pelaavat ovat lähettäneet erikoisjoukkoja pelivastustajansa koteihin ja seuranneet tapahtumien kulkua tietokoneen kameran välityksellä (2017, 4-5). Myös tutkiva toimittaja Brian Krebs joutui toistamiseen huijauksen kohteeksi, minkä jälkeen epäilty kerskaili Twitterissä pilkkaamalla sekä Krebsiä että tutkivaa viranomaista, USA:n liittovaltiopoliisia FBI:ta (2017, 6-7).

4. Teoria

Vihapuhetta toimittajia kohtaan on toki tutkittu, mutta varsin usein kvantitatiivisin menetelmin. Kyselyiden pohjalta on esimerkiksi tutkittu kuinka paljon tai tiheään uhkauksia tulee sekä minkälaisiin toimenpiteisiin kohteet tai heidän työnantajansa ovat ryhtyneet (esimerkiksi (Preuß, Tetzlaff, & Zick, 2017)).

Laadullistakin tutkimusta on tehty, esimerkiksi Jyväskylässä maisterintutkielman muodossa. Suvi-Tuulia Nykäsen lopputyö (Nykänen, 2018) käsittelee itse asiassa täysin samaa teemaa kuin oma tutkielmani, mutta toisesta teoreettisesta näkökulmasta. Myös Nykäsen tutkielmassa on kyse toimittajien vihapuheen kohteeksi joutumisesta ja heidän selviytymiskeinoistaan. Selviytymisstrategioiden analyysiin hän sovelsi pääasiassa Lazaruksen kognitiivis-motivatioon- ja relationaalista emotioteoriaa.

Omassa tutkielmassani toimittajien selviytymisstrategioiden tarkastelun teoreettisena viitekehyksenä käytän käsitettä tunnetyö (*emotion work*). Käsite tulee Arlie Hochschildin kehittämästä tunteenkäsittelyn teoriasta (*emotion management*). Teoriallaan Hochschild halusi tutkia, miten normaalien aikuisten tunteet ovat niin johdonmukaisia: juhlaväki on hyvällä tuulella, hautajaisseurue surullinen ja häävieraat onnellisia. Hochschild halusi tarkastella minkälaisia sääntöjä tunteille ja niiden näyttämiselle on olemassa ja miten niitä pystyy havaitsemaan, sekä missä määrin tunteet ovat tukahdutettavissa tai herätettävissä. Mitä tulee tunteisiin ja kykyyn manipuloida niitä, Hochschild on interaktiivisen käsityksen kannalla. Sosiaaliset vaikutteet ovat tunteissa keskeisiä. Freudiin viitaten Hochschildin mukaan kyse ei ole idin hallitsemattomista vieteistä vaan siitä, että minä (*ego*) ja yliminä (*superego*) reagoivat idin kanssa ja muokkaavat sitä. Hochschild lainaa vaikutteita idealle tietoisesta minästä tunteiden hoitajana sekä Erving Goffmanilta että Sigmund Freudilta. (Hochschild 1979, 552-555)

Hochschild kuvailee kanssakäymisen sääntöjä vertauskuvalla: jokainen tapaaminen omaksuu pienoistalouden muodon. Olipa kyseessä korttipeli, juhla tai tervehdys kadulla, kaikki vaativat meidän käyttökseltämme ”veron”, jonka me maksamme ylläpitääksemme tapaamisen. Vastineeksi saamme suojaa pahamaineisuutta vastaan.

Kanssaihmisestään sosiaalisia sääntöjä aistivan toimijan luomiseen Hochschild lainaa sekä Ervin Goffmanilta että Sigmund Freudilta. Goffmanin toimija manipuloi kanssakäymisessä ulkoisia piirteitään, jotta ne sopisivat yhteen näyteltävän roolin kanssa. Hochschildin mielestä tämä toimija ei kuitenkaan aktiivisesti manipuloi tunteitaan. Hänen mukaansa tunteiden sosiologia edellyttää inhimillistä kyvykkyyttä, ellei jopa tapaa, pohtia ja muokata tunteita. Itse tunnetyöhön liittyen Hochschild lainaa ideoita Freudilta yksilön kyvystä tunteiden työstämiseen. Hochschildin näkökulma poikkeaa kuitenkin Freudin näkökulmasta tietoisuuteen ja työstettävien tunteiden kirjoon liittyen. Kuten yllä mainittu, Hochschildin toimija on tietoinen tunteistaan ja tekee tietoisia ponnistuksia muokatakseen niitä, kun taas Freudin toimijassa on egon tiedostamattomia puolustusmekanismeja, jotka suojaavat toimijaa epämiellyttäviltä tunteilta. Tunteiden muokkaamisessa Freud keskittyi pääasiassa seksuaalisiin vietteihin ja niistä johtuvaan ahdistukseen, kun taas Hochschild laajentaa muokkaamisen kattamaan koko tunnespektrin. (Hochschild, 1979, 556-559)

Konkreettinen tunnetyö (*emotion work*) on pyrkimys muuttaa tunteen voimakkuutta tai piirrettä. Tunnetyössä tulos ei ole olennaista, vaan käsite viittaa itse muokkaamisen ponnisteluun ja kielii aktiivisesta suhtautumisesta tunteisiin. Hochschildin haastateltavat ovat luonnehtineet tunnetyötään esimerkiksi näin: ”lannistin vihani”, ”pakotin itseäni pitämään hauskaa”, ”yritin tuntea kiitollisuutta”. Karkeasti työn voi jakaa kahteen kategoriaan: on kutsuva tai herättävä sekä tukahduttava tai torjuva työ. Ensimmäinen yrittää tietoisesti herättää jotain alun perin poissa olevaa tunnetta, kun taas toinen pyrkii tukahduttamaan vallalla olevaa epämiellyttävää tunnetta. Tunnetyö voi tukeutua verkostoon: jos henkilö haluaa esimerkiksi erota kumppanistaan, hän voi iskostaa ystäviinsä kaikki kumppaninsa negatiiviset ominaisuudet ja siten saada heiltä vahvistusta loitonnuttavaan pyrkimyksensä. Tunnetyötä voi toisin sanoen harjoittaa itse itseään kohtaan, itse muita kohtaan ja muilta itseään kohtaan. (Hochschild, 1979, 561-562)

Tunnetyön tarve ilmenee yksilön havaitessa ristiriidan, ”nipistyksen”, kokemansa tunteen ja haluamansa tunteen välillä (jälkimmäiseen taas vaikuttaa se, mitä henkilö uskoo, että hänen pitäisi tuntea kyseisessä tilanteessa). Tunnetyön avulla henkilö pyrkii poistamaan tämän ”nipistyksen”. Tunnetyön tekniikoita on useita. Kognitiivisessa

tekniikassa pyritään muuttamaan kuvia, ideoita ja ajatuksia, ja siten muuttamaan niihin liittyviä assosiaatioita. Kehollisessa yritetään vaikuttaa tunteiden somaattisiin tai fyysisiin oireisiin, esimerkiksi hengittämällä hitaammin. Ekspressiivisessä pyritään muokkaamaan tunteita muokkaamalla ulkoisia piirteitä, esimerkiksi yrittämällä hymyillä tai itkeä. (Hochschild, 1979, 562)

Näistä tekniikoista kumpuavat Hochschildin tunnetyölle keskeiset kaksi käsitettä: syvänäytteleminen (*deep acting*) ja pinnallinen näytteleminen (*surface acting*). Pinnallisessa näyttelemisessä työkaluna ei ole sielu vaan keho. Toimija herättää vastapuollessaan tunteen, mutta ainoastaan näyttelee kyseistä tunnetta. Hän huijaa vastapuoltaan tunteistaan, mutta ei itseään. (Hochschild, 1983, 33, 37)

Syvänäytteleminen puolestaan sisältää pyrkimyksen huijata sekä vastapuolta että itseään, ja tähän on kaksi tapaa. Ensimmäinen on suora tunteiden herättäminen: itsensä pakottaminen hauskanpitoon, vihan tukahduttaminen, surun päästäminen valloilleen jonkin asian johdosta jne. Toinen tapa sisältää valmennetun mielikuvituksen hyödyntämisen. Hochschild lainaa metodinäyttelemisen Konstantin Stanislavskilta, jonka mielestä tunteen herättämistä ei pidä tehdä herättämisen itsensä vuoksi, vaan herättämisen on perustuttava johonkin aikaisemmin koettuun. On hyödynnettävä niin sanottuja tunnemuistoja eli tunteita, jotka ovat kytkettyjä kokemuksiin, soveltamalla tunnemuistin assosiaatioita käsillä olevaan tilanteeseen. Lentoemäntä voi esimerkiksi kuvitella juopuneen ja rasittavan matkustajan pieneksi lapseksi. Tällä tavalla hän vähentää tai eliminoi oikeutensa olla vihainen matkustajalle, ja pystyy täten ylläpitämään mukavaa asiakaspalvelijarooliaan. (1983, 38-42, 111)

Henkilön kokema ristiriita, ”nipistys”, voi myös kieliä niin kutsutuista tunnesäännöistä (*feeling rule*). Hochschild puhuu sosiaalisista, tosin usein latenteista, tuntemisen suuntaviivoista. Sääntöjen johtolankoja löytyy kuitenkin keskusteluista: ”sinulla on oikeus olla vihainen”, ”tuntisit vähän kiitollisuutta”, ”sinulla ei ole oikeutta olla mustasukkainen” tai ”olisi pitänyt tuntua raskaammalta” läheisen kuoleman jälkeen. Vaatimukset ja kehotukset ylläpitävät sääntöjä, ja ”sanktiot” kuten haukkumiset voivat myös kieliä sääntöjen rikkomisesta. Tunnesäännöillä on samankaltaisia ominaisuuksia muun muassa etikettisääntöjen kanssa. Hochschildin mukaan tunnesääntö määrittää vyöhykkeen, jonka sisällä toimijalla ei ole huolia eikä syyllisyyden tunnetta, ja lisäksi

hän ei tunne häpeää kokemansa tunteen takia tietyssä tilanteessa. Vyöhykkeessä on liikkumavaraa ja rajoja voi rohkeastikin rikkoa, tosin tietyin kustannuksin.

Tunnesäännöt heijastavat myös sosiaaliseen yhteisöön kuuluvuuden tunnusmerkkejä. Jotkut ovat yleispäteviä: esimerkiksi murhaamisesta ei tule nauttia. Toiset säännöt puolestaan ovat ryhmäkohtaisia. (Hochschild, 1979, 563-565)

Hochschildin teoria tunteenkäsittelystä (*emotion management*) sai uuden ulottuvuuden, kun Hochschild nosti sen julkiseen tilaan, työelämän ja organisaatioiden maailmaan (Hochschild, 1979, 572-573; 1983). Erityisesti palvelusektorilla, esimerkiksi asiakaspalvelutehtävissä, organisaatio määrää tunnesäännöt työntekijälle. Hochschild kutsuu sitä tunnesysteemin transmutaatioksi: yksityisen ja julkisen teon välille luodaan yhteys. Hochschild mainitsee esimerkiksi pyrkimyksen itse viihtyä juhlassa ja pyrkimyksen luoda viihtyisä matka asiakkaalle (1983, 118-119). Työntekijän tunnetyötä (*emotion work*) hyödynnetään siis asiakkaiden miellyttämiseksi, mikä taas kasvattaa organisaation liikevaihtoa, joten tunnetyöllä on vaihdanta-arvoa (1983, 91). Työntekijän suorittamaa tunnetyötä (*emotion work*) organisaation tai ammatillisten normien mukaisesti kutsutaan tunnetyönteoksi (*emotional labor*) (1983, 23).

Tunnetyönteko ei ole välttämättä ongelmallista. Se voi toimia hienosti sosiaalisessa kanssakäymisessä, josta me nautimme, tai teatterinäyttelijän esityksessä.

Ongelmallista siitä tulee, kun hyväksikäytöstä tulee osa asetelmaa. Olipa kyse kuukauden työntekijästä kapitalistisessa lentoyhtiössä tai työn sankarista sosialistisessa valtiossa, ongelmana on alempien luokkien hyväksikäyttö ylempien toimesta. Loppujen lopuksi on kyse erilaisten hyödykkeiden jaosta: raha, valta, status, kunnia, hyvinvointi. Yhdysvalloissa elinkeinoelämä näkee tunnetyönteon resurssina ja kilpailuvalttina, kun taas ammattiliitot näkevät sen uupumuksen aiheuttajana ja perusteena taloudelliselle korvaukselle. (Hochschild, 1983, 11-12; 2012, xi)

Kun työntekijä harjoittaa tunnetyöntekoa, on olemassa riski, että hänen yksityinen ja ammatillinen identiteetti nivoutuvat yhteen. Työntekijän on laadittava kriteerit erottaakseen tilanteet, jotka vaativat hänen yksityistä minäänsä niistä tilanteista, jotka vaativat hänen ammatillista minäänsä. Muuten työntekijä on vaarassa esimerkiksi ottaa kritiikki henkilökohtaisesti, vaikka työnantaja olisi myöntänyt liian vähän resursseja tehtävien hoitamiseen onnistuneesti. Tunnetyönteko organisaation

alaisuudessa vaatii työntekijältä haastavaa tasapainottelua. Omien tunteiden ja oman minän tuominen osaksi työntekoa (transmutaatio) altistaa työntekijän kolmelle erityyppiselle ongelmalle. Työntekijä voi identifioitua täysin työnsä kanssa ja altistaa itsensä uupumukselle. Uupumuksen riskiä voi vähentää tekemällä selvän eron oman minän ja työn välille, mutta tässä tapauksessa työntekijä saattaa syyllistää itseään siitä ja tuntea itsensä epäaidoksi näyttelijäksi. Kolmannessa tapauksessa työntekijä voi erottaa itsensä työstä tuntematta syyllisyyttä ja kokee pragmaattisesti, että kyseinen työ vaatii näyttelemistä, illuusion luomista. Tässä haittana on puolestaan työntekijän kyynisyys. (Hochschild, 1983, 132, 186-187)

Psykoanalyysissa ”epäaito minäkuva” (*false self*) on osa minäkuva ja ruumiillistaa suostumuksemme toimia muiden ihmisten mieleen omien halujemme ja tarpeidemme kustannuksella. Ääritapauksissa aito minäkuva voi jäädä epäaidon minäkuvan varjoon. Itse sisältö, eli tunteet ja toiveet, ei erota epäaitoa minäkuva aidosta, vaan olennaista on, väittääkö henkilö niitä omakseen. Niin sanottu terve epäaito minäkuva mahdollistaa esimerkiksi hienotunteisuuden ja kiltteyden, ja näyttelijöille se on erinomainen voimavara yleisön liikuttamiseen. Riski näyttelijälle roolinsa sisäistämisessä on hahmokseen tuleminen: näyttelijästä tuntuu, että hän on Hamlet. Työntekijän tapauksessa pitkittynyt erottelu ilmausten ja tunteiden välillä voi johtaa eräänlaiseen tunteelliseen dissonanssiin (vertaa kognitiivinen dissonanssi) ja saattaa altistaa työntekijän vieraantumiselle omasta itsestään. (Hochschild, 1983, 7, 90, 194-195)

Sitten 1980-luvun moni tutkija on tarkastellut työntekijän roolia organisaatiossa hyödyntäen Hochschildin kehittelemää tunnetyönteon käsitettä (*emotional labor*) ja pyrkinyt kehittämään kyseistä teoriaa.

Ashforth ja Humphrey katsovat, että tunnesääntöjen (*feeling rules*) sijaan organisaatiossa tarvitaan pikemminkin ilmaisusääntöjä (*display rules*). He viittaavat Hochschildiin todetessaan, että suoritettaessa tunnetyöntekoa tunteita on käsiteltävä tietyn näkyvän ulkoisen ilmaisun luomiseksi. Tähän vedoten he pitävät parempana, että tunnetyö keskittyy työntekijän käyttäytymiseen, eikä käyttäytymisen takana oletettuun tunteeseen. He näkevät, että työntekijä pystyy noudattamaan annettuja ilmaisusääntöjä puuttumatta tunteisiinsa. Toisin sanoen, Ashforth ja Humphrey

irrottavat tunteen kokemisen ja tunteen ilmaisemisen toisistaan. Merkittävä täydennys Hochschildin teoriaan Ashforthin ja Humphreyn taholta oli sosiaalisen identiteetin roolin sisällyttäminen tutkimukseen tunteista ja niiden ilmaisemisesta töissä. Sosiaali-identiteettiteorian mukaan tiettyyn ryhmään samaistuvat ovat taipuvaisia omaksumaan ryhmän piirteitä ”omina”. Tässä prosessissa yksilö etäännyttää itseään itsestään ja alkaa nähdä itsensä esimerkkiryhmäläisenä. Tämän teorian mukaan yksilö, joka vahvasti samaistuu organisaatiolliseen rooliinsa ja jolle tämä rooli on keskeinen ja arvostettu osa hänen identiteettiään, on taipuvainen tuntemaan itsensä autenttiseksi noudattaessaan organisaation sääntöjä. Tunnetyönteon negatiivisia seurauksia voisi siis vaimentaa, mikäli työntekijä samaistuu rooliinsa tai siihen kuuluvien arvoihin tai normeihin. Samaistuminen voisi jopa tehdä tunnetyönteosta mukavaa ja lisätä hyvinvointia. (Ashforth & Humphrey, 1993, 90, 98, 107)

Tunnetyönteon tutkimus on usein keskittynyt palvelusektorin työntekijöihin, esimerkiksi lentoemäntiin (Hochschild, 1983) tai hotellien työntekijöihin (Dijk & Kirk, 2007), mutta toimittajien tunnetyönteko on jäänyt melko huomiotta. Yksi harvoista artikkeleista toimittajien harjoittamasta tunnetyönteosta on Hopperin ja Huxfordin artikkeli lehtitoimittajista (2015), jossa käy ilmi, että toimittajillekin se on osa arkea, vaikka sitä ei aina tiedosteta. Toimittajankaltaisessa ammatissa työntekijöille ei välttämättä ole julki lausuttuja sääntöjä tunteiden näyttämiseen, kuten esimerkiksi työntekijöillä asiakaspalvelutehtävissä. Sen sijaan toimittajien kesken nämä säännöt saattavat muodostua implisiittisistä olettamuksista (Hopper & Huxford, 2015, 27). Tämän takia toimittajien tunnetyönteko voi herkemmin nivoutua yhteen yksilön identiteetin kanssa niin vahvasti, ettei se jää pelkäksi työasiaksi (Miller, 2002, 588). Tämä voisi mukailla yllä mainittua Ashforthin ja Humphreyn täydennystä teoriaan samaistumisen roolista tunnetyönteossa.

Toimittajan ammatillinen identiteetti on suhteellisen vaikeasti määriteltävissä. Muodollista koulutusta tai pätevyyttä tehtävään ei ole olemassa niin kuin tietyissä muissa ammateissa, vaan kyseinen ammatillinen identiteetti on saavutettavissa lähinnä itse työtä tekemällä ja ammattikunnan ominaisuuksia sisäistämällä. Objektiivisuus on kuitenkin pitkään ollut olennainen osa toimittajien identiteettiä, ja sitä on tutkijoiden toimesta kritisoitu mahdottomana standardina (Hopper & Huxford,

2015, 29). Hopperin ja Huxfordin haastateltavista moni on tukahduttanut tunteensa haastattellessaan esimerkiksi onnettomuudessa läheisensä menettänyttä ihmistä. Toimittajat kuitenkin korostavat, että vaatimuksia tälle ei tullut organisaatiolta, vaan heidän mielestään on kyse ammattimaisesta käyttäytymisestä (2015, 32). Karin Wahl-Jorgensen taas väittää, että toimittajien tunteiden ilmaisemista tarkkaillaan hyvin tarkasti ja sitä pidetään kurissa (2013, 130). Toimittajien tunnettyö pohjautuu välillä myös pragmaattisiin syihin, esimerkiksi työn loppuun viemiseen koettelevassa tilanteessa. Toimittajat kertovat tämän toimivan myös käänteisesti: suurempi keskittyminen käsillä olevaan tehtävään voi auttaa sivuuttamaan esimerkiksi surun tunteita (Hopper & Huxford, 2015, 34).

Hochschildin mukaan tunnettyötä vaativilla ammattilaisilla on kolme yhteistä piirrettä: työntekijällä on yhteys kasvatustien tai äänityhteys yleisöön tai asiakkaaseen, työntekijän on pystyttävä herättämään toisessa henkilössä tietynlaisen mielentilan ja työ antaa työnantajalle mahdollisuuksia tarkkailla työntekijän tunteita joko koulutuksen tai valvonnan välityksellä (Hochschild, 1983, 102). Nämä kriteerit pätevät suurimmalta osin perinteiseen toimittajatyöhön, mutta nykypäivänä perinteinen kenttätyö ei välttämättä aina kuulu toimittajan arkeen. Moni työskentelee esimerkiksi täyspäiväisesti toimitusten uutisdeskeillä, tuottaen sisältöä tapaamatta ainuttakaan henkilöä. Millaista tunnettyötä toimittajat voivat joutua tekemään raportoidessaan surullisista tai järkyttävistä tapahtumista, tai kun heidän kimppuunsa käydään ja heitä uhkaillaan ja tämä tapahtuu ainoastaan tietokoneruudun välityksellä? Tunnettyö journalistiikan alalla on vähän tutkittu ja toimittajien tunnettyö verkkoympäristössä lienee melko tutkimaton aihe.

Tutkimusta löytyy kuitenkin jotakuinkin vastaavissa asemissa toimivista henkilöistä: tietosanakirjasivusto Wikipedian, keskustelufoorumi Redditin sekä suoratoistopalvelu Twitchin vapaaehtoisten moderaattorien tekemästä tunnettyöstä. Verkko yhteisöjen digitaalisesta luonteesta huolimatta Menkingin ja Ericksonin mukaan ihmiset osallistuvat yhteisöjen toimintaan sekä älyllisesti että tunteellisesti, ja siten tunnettyölläkin voi olla rooli kanssakäymisessä verkossa (Menking & Erickson, 2015, 208). Artikkelissaan Menking ja Erickson kritisoivat Wikipedian imagoa neutraalina ja demokraattisena luovana alustana, viitaten tunnettyön ponnisteluihin, joihin sivuston

naispuoliset haastateltavat ovat joutuneet turvautumaan muiden käyttäjien käytöksen takia (2015, 209). Kun häiriköt kävivät naisten kimppuun esimerkiksi sopimattomilla ehdotuksilla, naiset olivat hyödyntäneet Hochschildin syvänäyttelemistä (*deep acting*), eli yrittivät vaikuttaa tunteisiinsa. Naisten mielestä tilanne vaati heiltä, etteivät he käyttäytyisi ”naisen lailla”, että ainoa toimiva käyttäytymismalli Wikipediassa oli toimia ”miehen lailla” ja ”sivuuttaa kaiken paskapuheen” (2015, 209). Naisilla oli myös pinnalliseen näyttelemiseen (*surface acting*) verrattavia keinoja torkypuheesta ja häiriköinnistä selviytymiseen. Moni kertoi tietoisesti rajoittavansa työpanostaan hetkellisesti tunteellisen kuormituksen keventämiseksi. Myös tiettyjä aiheita ja tehtäviä kartettiin, koska naiset tiedostivat, että niihin liittyy ”liikaa draamaa” ja siten ne vaatisivat liikaa tunnetyötä (2015, 208-209).

Keskustelufoorumi Redditin moderaattoreilla oli samankaltaisia ongelmia kuin heidän kollegoillaan Wikipediassa. Häiriköinnin ja naisvihamielisyyden takia uupumuksen (*burnout*) riski oli jatkuvasti läsnä heidän tehtävässään (Dosono & Semaan, 2019, 5). Redditiäisten strategioihin tunnetyökuorman käsittelymiseen kuului myös ”draaman” välttäminen. Moni oli oppinut olla puuttumatta keskusteluihin, joissa piilee suuren ”draaman” riski tai sellaisiin, jotka eivät luultavasti johda hedelmälliseen keskusteluun. Yksi haastateltava oli jopa irtautunut tunteellisesti tehtävästään siinä määrin, että hän koki saamansa uhkailusähköpostin hauskaksi. Hänen mukaansa ”muuten tästä tulisi liikaa” (2019, 7). Moderaattorien yhdessä kokemasta stressistä ja kuormituksesta on myös syntynyt jäsenten välistä solidaarisuutta, josta on tullut voimavara. Moderaattorit ovat usein purkanut turhautumistaan moderaattorien suljetuissa ryhmissä ja saaneet vertaistukea. Näin on haastateltavan mukaan syntynyt jopa uusia ystävyssuhteita (2019, 7). Myös moderaattorit Twitchin suoratoistopalvelussa korostivat vertaistuen ja muiden ystävien merkitystä jaksamiselle. Tarvittaessa tehtävän voi siirtää kollegalle, jolle se saattaa olla helpompi, ja mikäli tilanne tuntuu kestävämmältä voi huomion aina johdattaa muualle tekemällä mitä tahansa muuta. Yhden haastateltavan sanoin: ”cool off” (Wohn, 2019, 10).

5. Aineisto ja menetelmä

5.1 Aineisto

Aineisto koostuu kuudesta haastattelusta toimittajien kanssa. Haastateltavat ovat raportoineet Venäjän asioista ja sen seurauksena joutuneet häirinnän kohteeksi. Haastattelujen määrä jäi kuuteen, koska kuudennen jälkeen oli vaikea löytää enää yllä mainittuun profiiliin sopivia haastateltavia.

Haastattelut on tehty aikavälillä marraskuu 2019 – helmikuu 2020. Tavoitteena oli tehdä kaikki haastattelut kasvotusten, mutta haastateltavien työkiireiden takia tämä ei onnistunut kaikissa tapauksissa, vaan kaksi haastattelua tehtiin puhelimitse. Haastateltavien häirintätapaukset ovat tapahtuneet pitkin 2010-lukua.

Haastattelut on litteroitu Tampereella tutkimustoiminnan tukipalveluita tarjoavalla Tutkimustie Oy:llä, jonka kanssa BIBU-tutkimushankkeella on sopimus. Lisätietoja yhtiöstä löytyy osoitteesta tutkimustie.fi sekä yhtiön palveluehdoista (katso liite 3).

Tutkimusaiheeseen liittyy muun muassa henkistä väkivaltaa ja vainoamista, ja tästä syystä haastateltavien anonymiteetti on ensiarvoista. Mikäli heidän identiteettinsä paljastuisi, saattaisivat he joutua jälleen häirinnän kohteeksi. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan periaatteita (TENK, 2019) punnitsemalla olen päättänyt nyrkkisääntöön toimittajien anonymiteetin suojaamiselle. Säännön mukaan haastateltavien identiteetti saa korkeintaan olla arvailtavissa, ei koskaan pääteltävissä (katso luku 8.2).

5.2 Sosiaalinen konstruktionismi

Tutkielman menetelmälliset juuret ovat sosiaalisessa konstruktionismissa, eli ideassa tiedon rakentumisesta ihmisten vuorovaikutuksessa. Sosiaalisen konstruktionismin mukaan absoluuttista totuutta ei ole, vaan todellisuus voidaan tulkita eri tavoin, ja kaikki tulkinnat ovat samanarvoisia. Konstruktionismin mahdollisesti vaikutusvaltaisimpien teoreetikkojen Peter Bergerin ja Thomas Luckmannin mukaan tämän viitekehyksen näkökulmasta todellisuuden voi tulkita muodostuvan kielellisessä vuorovaikutuksessa (1994, 47-49). Ilmiönä häirintä soveltuu konstruktionistisesti

tutkittavaksi, koska häirintä saa alkunsa jonkun halutessa toiselle pahaa. Tekijä toimii ja vuorovaikutuksen tuloksena uhri tuntee itsensä häirityksi. Häiritty henkilö kertoo minulle kokemuksestaan ja välittää vuorovaikutuksessa haastattelutilanteessa todellisuutensa minulle. Lopulta teen itse omia tulkintoja vastaanottamastani tiedosta muodostaakseni oman käsitykseni todellisuudesta. Käyttämässäni aineistonkeruumenetelmässä korostuvat myös nimenomaan haastateltavien omat tulkinnat ja elämysmaailma (katso luku 5.3).

Käytän melko induktiivista lähestymistapaa, mutta puhtaasti aineistolähtöinen käyttämäni menetelmä ei kuitenkaan ole. Mikäli menetelmä olisi aidosti induktiivinen, sen analyysiyksiköt eivät olisi ennakoon määrättyjä ja teoria syntyisi aineiston pohjalta (Eskola & Suoranta, 1998, 19, 83). Sen lisäksi puhdas induktiivinen päättely on miltei mahdotonta, koska se perustuisi ennakkokäsitysten täydelliseen puuttumiseen tutkittavasta ilmiöstä. Myös tutkimusasetelma sekä tutkijan käyttämät käsitteet ja menetelmät vaikuttavat itsessään tuloksiin (Tuomi & Sarajärvi, 2002, 98). Koska osa analyysistäni on vahvasti aineistolähtöinen, tutkielma ei myöskään ole puhtaasti teorialähtöinen, vaan lähestymistapa on pikemminkin teoriasidonnainen. Pääasiallisesti sovellan siis niin kutsuttua abduktiivista päättelyä (Tuomi & Sarajärvi, 2002, 99). Vaikka aineiston analyysi alkuun perustuukin pitkälti empiriaan, on teoria jossakin määrin ollut jatkuvasti läsnä sekä haastattelukysymysten suunnittelussa että aineiston luokittelussa. Analyysin deduktiivisessa loppuvaiheessa teorian rooli on luonnollisesti korostunut.

5.3 Teemahaastattelu

Aiemmissa tutkimuksissa on jo moneen kertaan todettu, että toimittajia häiritään ja että tämä vaikuttaa heidän työhönsä ja hyvinvointiinsa. Näiden tutkimusten aineistoja on kuitenkin kerätty lomakemenetelmin, ja osittain on käytetty myös avoimia vastauksia (Clark & Grech, 2017, 26; Hiltunen, 2018, 6; Löfgren Nilsson & Örnebring, 2016, 3). Lomakehaastattelu sopii hyvin esimerkiksi tutkimuksiin, joissa halutaan kerätä faktatietoa ja tutkija tietää etukäteen, millaista tietoa haastateltavat voivat antaa (Hirsjärvi & Hurme, 2000, 45). Häirinnän toimittajia kohtaan on toisin sanoen jo todistettu tapahtuvan, ja tämän tutkielman tarkoituksena on tutkia toimittajien

selviytymiskeinoja. Lomakehaastattelu on niin kutsuttu strukturoitu haastattelu, jossa jokainen haastateltava järjestelmällisesti vastaa jokaiseen kysymykseen kysymysrungossa. Strukturoimattomiin haastatteluihin kuuluu muassa syvähaastattelu, jossa käytetään avoimia kysymyksiä. Haastateltavia ei valita satunnaisesti, vaan he ovat erikoistuneita henkilöitä, ja tavoitteena on saada heidät rekonstruoimaan kokemuksensa tutkimuksen kohteena olevasta alueesta (Hirsjärvi & Hurme, 2000, 46). Tämä voisi sopia toimittajien selviytymiskokemusten keräämiseen, mutta koska aihepiiri on valmiiksi melko rajattu, olisi tämä rakenteeltaan mahdollisesti turhan laaja.

Näin ollen sopivin vaihtoehto on puolistrukturoitu haastattelu ja tarkemmin niin kutsuttu teemahaastattelu. Hirsjärven ja Hurmeen mukaan se pohjautuu Mertonin et al. (1990) kohdennettuun haastatteluun (*the focused interview*). Teemahaastattelussa tiedetään, että haastateltavat ovat kokeneet tietyn tilanteen. Tutkija on selvittänyt tutkittavan ilmiön olennaiset osat, rakenteet, prosessit ja kokonaisuuden. Selvityksensä perusteella tutkija on päätenyt tiettyihin oletuksiin tilanteen seurauksista mukana olleille ja kehittää kysymysrunгон, minkä jälkeen haastattelu kohdistuu tutkittavien henkilöiden subjektiivisiin kokemuksiin tilanteista. (Hirsjärvi & Hurme, 2000, 47)

Teemahaastattelu mahdollistaa keskittymisen tiettyihin häirintään liittyviin tunnetuihin teemoihin ja siihen, miten kohteeksi joutunut toimittaja vastaa häirintään. Kysymysrunгон olemme laatineet yhteistyönä BIBU-hankkeen nettiviharyhmässä. Sovimme kuitenkin, että rungosta poikkeaminen voidaan sallia. Oma haastattelurunkoani laajensin esimerkiksi Venäjää koskevilla tarkentavilla kysymyksillä. Kysymysrungosamme kukin otsikko edustaa yhtä teemaa (katso liite 1). Erillinen teema on esimerkiksi sosiaalinen media, joka on viime vuosina ollut tärkeä alusta häirinnän toteuttamiselle.

Teemahaastattelut ovat puolistrukturoituja, eli ne noudattavat samaa kysymysrunkoa jokaisessa haastattelussa, mutta eivät orjallisesti. Haastateltavat voivat vastata omin sanoin, ja haastatteli voi vaihdella kysymysten järjestystä (Hirsjärvi & Hurme, 2000, 47). Keskustelunomaisessa teemahaastattelussa on annettava tilaa haastateltavan kokemuksille ja spontaaneille jatkokysymyksille. Tämä vapaus on erityisen tärkeä

tämän tutkielman pyrkimyksessä tarkastella miten toimittajat ovat reagoineet jouduttuaan häirinnän kohteeksi. Koska toimittajilla voi olla hyvin erilaisia kokemuksia (katso häirinnän kirjoa luvussa 3.3) ja täten erilaisia tapoja reagoida niihin, strukturoidumpi menetelmä kuten lomakehaastattelu ei ehkä onnistuisi vangitsemaan koko tätä kirjoa. Teemahaastattelussa korostetaan haastateltavien elämysmaailmaa ja otetaan huomioon, että ihmisten tulkinnat asioista ja heidän asioille antamansa merkitykset ovat keskeisiä (Hirsjärvi & Hurme, 2000, 48). Tämäkin on vahvuus nimenomaan häirintään liittyviä kokemuksia kerätessä, koska häirinnän kokeminen on varsin subjektiivista. Mikäli tuhat ihmistä solvaa yhtä henkilöä sosiaalisessa mediassa, sitä voi toki objektiivisesti luonnehtia häirinnäksi. Se, miten yksilö kokee itsensä häirityksi ja olevansa selviytymiskeinojen tarpeessa, riippuu kuitenkin pitkälti yksilön omasta reagoinnista häirintään. Joku voi sivuuttaa tuhannen ihmisen haukut olankohautuksella, kun taas toinen saattaa menettää työkykynsä.

5.4 Teemoittelu

Aineiston analysoimiseen käytän menetelmänä teemoittelua. Hirsjärven ja Hurmeen määritelmän mukaan se tarkoittaa, että tarkastellaan sellaisia aineistosta nousevia piirteitä, jotka ovat yhteisiä usealle haastateltavalle (2000, 173). Esiin nostetut teemat saattavat pohjautua teemahaastattelun kysymysrungon teemoihin. Usein esille nousee kuitenkin muitakin teemoja, jotka pohjautuvat tutkijan tulkintoihin haastateltavien kuvailemista kokemuksista.

Ennen analyysia on kuitenkin purettava aineisto analyysikelpoiseksi. Noudatan Hirsjärven ja Hurmeen (neljättä) lähestymistapaa (2000, 137), jossa aineisto ensin järjestetään, ja sitten sitä selvennetään eliminoimalla ei-olennaisia seikkoja. Tämän jälkeen edetään varsinaiseen analyysiin.

Aineiston järjestämisen ensimmäinen osa, eli puhtaaksikirjoittaminen, on teetetty tukipalveluita tarjoavalla Tutkimustie Oy:llä, jonka kanssa tutkimushanke BIBU on solminut sopimuksen. Saatuani litteroidut haastattelut käyttööni olen ryhtynyt purkamaan niistä tutkimukseni kannalta olennaiset osat. Aineiston luokittelu on yksi analyysin tärkeimmistä osista, koska se luo pohjan aineiston tulkitsemiselle,

yksinkertaistamiselle ja tiivistämiselle (Hirsjärvi & Hurme, 2000, 147). Olen litteroitua aineistoa läpikäydessäni samalla luokitellut olennaiset osat kolmeen isoon luokkaan. Tässä olen hyödyntänyt Ian Deyn (1993) ideoita aineiston aktiivisesta lukemisesta, kiinnittäen huomiota tiettyihin sisällöllisiin teemoihin. Yksi näistä teemoista on *strategiat*, eli kuinka ihmiset tekevät asioita tai kuinka he toimivat (Hirsjärvi & Hurme, 2000, 143). Deyn muihin teemoihin kuuluu muiden muassa *määrittelyt* (havainnot tilanteista tai kohteista) ja *tapahtumat* (erityiset tapahtumat tai välikohtaukset). Ensimmäinen mainitsemistani Deyn teemoista, *strategiat*, sopii erinomaisesti tutkimuskysymykseni analysointiin. Sitä käytän haastateltavien kaikkien mahdollisten toimenpiteiden tai reagoimistapojen kokoamiseksi (merkintä vihreällä litteroituun aineistoon). Vaikka toimittajien selviytymiskeinot ovat tutkielman keskiössä, on myös toimittajien kokema häirintä tärkeä ottaa huomioon keinojen ymmärtämiseksi. Käytän Deyn *määrittelyjä* ja *tapahtumia* nostaakseni esiin haastateltavien kokemuksia häirinnästä (merkintä punaisella). Tämän lisäksi panen merkille toimittajien mahdolliset oireilut tai tunteenomaiset vaikeudet (merkintä mustalla). Näihin lukeutuvat esimerkiksi kokemukset uupumuksesta, masentuneisuudesta, mielipahasta, ärtyneisyydestä tai turhautuneisuudesta. Alla poimintoja aineiston luokittelusta (oireiluluokka mustalla):

Ja julkaisee kuvia sukupuolielimistään ja uhkaa tulla minun työpaikalle nauhoittamaan minua ja kaikkia minun kollegoja ja eilen se uhkasi raiskata minut. Mutta että, sitä ei ole henkisesti raskasta, koska se ihmisparka on vaan niin hiivatin sekaisin. Mutta että reagointitapojakin on monia. Sitten minä ilmiannan ne sen twiitit Twitterille, että ne katoavat sieltä.

Tämmöiset tuntuu erittäin ikäviltä, ja tämmöiset myös siltä, että vittu tehkää itse nämä jutut, että en aio tehdä itse tämmöistä enää, että jos minulla ei ole ympärillä yhteiskunnan, laillisia rakenteita.

Alustavassa karkeassa luokittelussa jaan siis aineiston analyysin kannalta mielenkiintoiset osat kolmeen luokkaan: (koettuun) häiriköintiin, reagointiin ja oireiluun. Reagointiluokka on selvästi merkittävin luokka suhteessa tutkimuskysymykseeni toimittajien selviytymiskeinoista, mutta myös muut luokat tarjoavat arvokasta kontekstuaalista tietoa. Luokissa on vahva empiirinen pohja, jota

Dey painottaa: ”Luokat, jotka näyttävät hienoilta ’teoriassa’, eivät ole hyviä, jos ne eivät ole sopusoinnussa aineiston kanssa.” (1993, 96) Alustavat luokat soveltuvat kuitenkin harvoin syvempään analyysiin, ja niitä joudutaankin usein työstämään, esimerkiksi pilkkomalla ja yhdistelemällä (Hirsjärvi & Hurme, 2000, 149). Tämän tutkielman analyysissä olennaisin tekijä on reagointiluokan pilkkominen konkreettisten yhteneväisyyksien ja strategioiden löytämiseksi. Häiriköinti- ja oireiluluokat puolestaan toimivat pikemminkin tukevin luokkina esiin nousevien strategioiden, eli analyysimenetelmän teemojen, ymmärtämiseksi.

Luokkien laatiminen, uudelleenjärjestely, pilkkominen ja yhdisteleminen kuuluu niin kutsuttuun induktiiviseen vaiheeseen. Tässä lähtöaineisto muokataan ja ryhmitellään aineistolähtöisesti. Sitä seuraa deduktiivinen vaihe, jossa tutkija tekee muutakin kuin pelkkää hypoteesien asettelua. Deduktiivisessa vaiheessa tutkija tarkastelee luokiteltua aineistoa muun muassa teoreettisia lähtökohtia hyödyntäen. Pyrkimyksenä on ymmärtää ilmiötä ja kehittää teoreettinen näkökulma, johon luokiteltu aineisto voidaan sijoittaa. (Hirsjärvi & Hurme, 2000, 150)

Analyysissani esiin nousevat teemat, eli toimittajien selviytymisstrategiat, perustuvat pitkälti induktiivisesti muotoiltuihin luokkiin. Luokat puolestaan pohjautuvat tapoihin, joilla toimittajat kertovat reagoineensa häiriköintiin. Analyysin alussa kuvailen näitä strategioita, minkä jälkeen deduktiivisessa vaiheessa peilaan kyseisiä strategioita teoriaan, tässä tapauksessa pääasiallisesti Arlie Hochschildin tunnetyöhön (katso luku 4).

6. Analyysi

Analyysissa esittelen haastatteluista löytyneitä selviytymisstrategioita ja tarkastelen niitä suhteessa aiemmin esittelemääni teoreettiseen viitekehykseen. Strategioiden erottamiseen aineistosta olen käyttänyt luokittelua ja teemoittelua, eli usean haastateltavan yhteisten piirteiden havaitsemista (katso luku 5.4). Useammalle toimittajalle yhteiset strategiat on jäsennetty yhteisen kuvaavan otsikon alle.

Ensimmäisessä alaluvussa esittelen ensin lyhyesti haastateltavien kohtaamaa häirintää ja sen seurauksia. Toimittajille koituneista seurauksista ja heidän oireilustaan siirryn käsittelemään heidän selviytymisstrategioitaan.

6.1 Häirintä ja seuraukset

H: On minua uhattu tappaa montakin kertaa, niin tietty se tuntuu karmivalta.

K: Montako kertaa?

H: Tosi monta kertaa, sähköpostilla tullut, mutta myös näiden [viha]kampanjoiden aikana [...] Näenhän minä, että minut tunnustetaan, vaikka kaupoissa ja kahviloissa, ja silloin huomaan, että joskus saan tällaisen jäätävän tunteen, että sinä, joka nyt näytät tunnustavasi minut, oletko sinä se, joka aikoo murhata minut? Että siitä tulee, tämä karmiva tunne ikään kuin siirtyy oikeaan elämään.

Jokainen haastateltavista on joutunut häiritsevien sähköpostiviestien kohteeksi. Lievimmillään kyse on ollut asiattomasta henkilöön käyvästä palautteesta ja pahimmillaan toimittaja on uhattu raiskata tai tappaa. On myös esiintynyt epämääräisempiä uhkauksia, kuten muistutuksia olla valppaana kadulla kävellessä tai epäselviä viestejä, jotka voidaan tulkita uhkauksiksi. Useat haastateltavat ovat saaneet samankaltaisia viestejä myös sosiaalisessa mediassa ja puhelimitse. Länsimaisia artikkeleita venäjäksi kääntävän ja kytköksiä Venäjän valtioon omaavan InoSMI-sivuston toiminnan pahansuopaisuus on varsin vaikeasti määriteltävissä. Sivusto on kääntänyt monen haastateltavan artikkeleita venäjäksi tahattomasti tai tahallisesti alkuperäisen tekstin tietoja vääristäen, ja mahdollisesti tämän seurauksena on kohdistettu vihaa toimittajaa ja jopa artikkelin haastateltavia kohtaan. InoSMIn

tahallista vääristämistä ei voi varmuudella sulkea pois. Ainakin Spiessens ja van Poucke (2016) ovat nimittäin tutkimuksessaan todenneet, että InoSMI on kääntänyt länsimaalaisia artikkeleita Krimin konfliktista Kremlää suosivampaan muotoon.

Systemaattista häiriköintiä haastateltavia kohtaan on ilmennyt muun muassa laajoina ja voimakkaina vihakampanjoina, jotka ovat alkaneet ja loppuneet äkillisesti, ikään kuin komennosta. Niissä on ollut kyse esimerkiksi toimittajan lokaamisesta sosiaalisessa mediassa, ja toimittajan työskentelyä on häiritty myös muun muassa pommittamalla tämän sähköpostia valtavalla viestimäärällä. Tämäntapaisia hyökkäyksiä on joskus edeltänyt toimittajan yhteystietojen levittäminen (niin kutsuttu *doxing*, katso luku 3.3) eri foorumeilla ja verkkosivuilla. Foorumeja ja vastamediasivustoja on käytetty myös toimittajien haukkumiseen sekä valheiden levittämiseen toimittajien väitetyistä agendoista ja rikoksista.

Moni haastateltavista on kohdannut fyysistä häiriköintiä. Kotirauhaa on rikottu ja häiriköitsijät ovat jättäneet merkkejä vierailuistaan, ilmeisesti tehdäkseen kohteensa tietoiseksi läsnäolostaan. Useampi haastateltava on joutunut myös haukkumisten kohteeksi kadulla sekä häiriköitsijöiden videokuvaamaksi muun muassa yleisötilaisuuksissa.

Häiriköinti on aiheuttanut haastateltavissa huolestuneisuutta, pelkoa, ärtyneisyyttä, ahdistusta, kiukkuisuutta, masentuneisuutta ja suuttumusta. Moni on kokenut tilanteen turhauttavaksi, epäoikeudenmukaiseksi tai uuvuttavaksi. Jotkut ovat suuttuneet, ja toiset ovat suunnanneet energiansa vihansa hillitsemiseen. Yksi on menettänyt yönensä ja toinen on viettänyt iltoja parvekkeella itkien. Kaikilla haastateltavilla on kuitenkin myös keinoja häiriköinnistä selviytymiseen. Osa on kyennyt aktiivisesti sivuuttamaan häirinnän, ja osassa haastatelluista on herännyt journalistin vaisto perätä mistä oikein on kyse. He ovat kokeneet olevansa oikeilla jäljillä, koska heihin kohdistuu niin kova paine. Seuraavissa alaluvuissa kuvailen toimittajien selviytymisstrategioita.

6.2 Provosoitumatta olemisen taito

Monen haastateltavan reagoinnissa häirintään ilmenee piirteitä pään kylmänä pitämisestä ja laskelmoivasta kyvystä hahmottaa mahdollisia seurauksia häiriköille vastaamisesta tietyllä tavalla. Tähän tilannetajuun kuuluu kyky sivuuttaa häirintä täysin, mutta myös kyky panna häirintä merkille ja palata asian pariin myöhemmin. Haastateltavat oivaltavat myös kerätä talteen mahdollista todistusaineistoa vastaanottamastaan häirinnästä. Vastauksissa korostuu myös täydellisen työstä irtautumisen säännöllisyyden tärkeys.

6.2.1 Reagoiminen omaan tahtiin

Usean haastateltavan mukaan on tärkeää olla toimimatta häiriköiden aikataulun mukaan. Kuten yksi haastateltava asian ilmaisee: ”[...] en suo niille sitä tyydytystä, että minä laukkaisin joka ikisen risahduksen perässä mitä ne keksivät laittaa jonnekin.” Hän yrittää aina pitää tiettyä etäisyyttä viesteihin jättämällä ne ”omaan arvoonsa”. Yksi tapa on olla vastaamatta ajankohtana, jolloin hän saattaa olla esimerkiksi väsynyt ja kiukkuinen. Jos hän lopulta päättää vastata viestiin, niin silloin hän tekee niin kohteliaasti ja asiallisesti.

Toisen haastateltavan mukaan hän on ajan myötä oppinut hillitsemään itseään sosiaalisessa mediassa. Hän pohtii, onko ajatuksella työnantajansa edustamisesta ja oman julkisen kuvansa vaalimisesta ollut osansa kehityksessä. Nykyään törkyviestejä saadessaan hän laittaa puhelimen tietoisesti syrjään ja poistuu hetkeksi tauolle. Palatessaan hän miettii vähintään kaksi kertaa mitä esimerkiksi tviittiin vastaa.

Haastateltavien tietoisesti viivytetty reagoiminen häiriköiden lähettämiin viesteihin on hyvä esimerkki Arlie Hochschildin syvänäyttelemisestä. Pidättäytymällä vastaamasta välittömästi, haastateltavat tukahduttavat tunnetyöllä ensireaktionsa, esimerkiksi ärtyneisyyden tai epäoikeudenmukaisuuden tunteen, ja estävät siten itseään vastaamasta häirikölle tunteen vallassa. Jos ja kun he myöhemmin vastaavat häirikölle, he tekevät niin esimerkiksi korostetun kohteliaasti ja asiallisesti. Näin he tietoisesti muokkaavat kokemaansa tunnetta ja antavat häirikölleen tyyneen vaikutelman eivätkä näytä merkkejä häirinnän mahdollisesta osumasta. Näin toimivat kuitenkin ensi

kädessä ne haastateltavat, jotka näkevät häiriköiden halun provosoida ja he näkevät viisaaksi olla tarttumatta syötteihin. Epäilyksen häiriköinnin lisääntymisestä kohteen voimakkaan reaktion seurauksena huomaa myös yhden haastateltavan vastauksesta. Hän korostaa sitä, ettei halua antaa häiriköille ”sitä tyydytystä”, että hän reagoisi heti kaikkiin viesteihin. Joidenkin haastateltavien on vaikea olla reagoimatta muun muassa siksi, että he pitävät väittelemisestä.

Haastateltavien käyttäytymisessä sosiaalisessa mediassa ilmeni kiinnostavia eroja. Avoimuuteen ja häiriköihin suhtauduttiin hyvin erilaisilla tavoilla. Kaksi haastateltavaa pääsääntöisesti sivuuttaa häiritsevät viestit ja estää satunnaisesti sosiaalisessa mediassa häiriköiviä käyttäjiä. Kolmas taas pitää sisältönsä sosiaalisessa mediassa täysin avoimena ja olettaa, että sosiaalisessa mediassa ei ole yksityisyyttä. Kolmelta haastateltavalta löytyy intoa väitellä verkossa, mutta kaksi heistä kertoo oppineensa ymmärtämään koska lähteä leikkiin mukaan ja koska jättää se väliin. Yksi haastateltava on ”sisuuntunut” ja hänen mielestään on hauskaa ”ottaa erää” häiriköiden kanssa.

6.2.2 Hullujen sivuuttaminen ja Lappiin

Vastauksissa ilmeni myös useita tapoja sivuuttaa häiritseviä viestejä. Yhdelle on tullut lukuisia raiskausuhkauksia ja häiritseviä kuvia samalta henkilöltä. Lähettäjä on toimittajan mukaan ilmeisesti psyykkisesti sairas, mikä hänen mukaansa helpottaa viestien sivuuttamista:

[...] on helpompi sivuuttaa, jos esimerkiksi häiritsijä on vaikkapa ilmiselvästi psykoosissa [...] se ei ole henkisesti raskasta, koska se ihmisparka on vaan niin hiivatin sekaisin.

Toinen haastateltava on oppinut tunnistamaan viesteistä piirteitä, jotka voivat viitata siihen, ettei huoleen ole aihetta. Esimerkiksi aamuyöllä saapunut oikeuteen haastamisen uhka ei luultavasti tule toteutumaan. Kolmas haastateltava pystyy helposti sivuuttamaan viestin, jos hän arvioi lähettäjän maailmankuvan olevan täysin todellisuudelle vieras tai viestin olevan yksinkertaisen ala-arvoinen. Aikaisemmin hän lähti herkemmin mukaan sanasotiin sosiaalisessa mediassa, mutta on sittemmin oppinut hillitsemään itseään:

Ei somessa voiteta yhtään mitään. Olen saanut sanottua nasevasti takaisin mutta onko se lopettanut mitään näistä, ei [...] Jos kokee hetkeksi voittaneensa sen, että sen jälkeen tulee pieni tyhjyys ja mitäs sitten?

Usealla haastateltavalla tuntuu olevan samanlainen tietoisuus internetin loputtomuudesta. Kaksi heistä toteaa lakonisesti, että vastamediat tekevät mitä tekevät ja on turhaa ”kuluttaa omaa aikaansa” yrittämällä puuttua niiden toimintaan. Kolmas haastateltava sanoo, että kaikki voivat viestitellä kaikille internetissä, joten hän ei edes yritä saada oikeutta jokaisesta vääryydestä. Yksi haastateltava on aikoinaan saanut esimieheltään neuvon, jonka hän on omaksunut häiriköiden sivuuttamista helpottaakseen: ” [...] et saa koskaan alkaa ymmärtää heitä”.

Yhden haastateltavan mukaan on kuitenkin mahdotonta olla täysin piittaamatta häiriköinnistä, ja myös muut korostavat mahdollisuutta pitää työ ja vapaa-aika erillään. Yksi on ottanut pidempiä taukoja laitteista ja sosiaalisesta mediasta, ja toinen on lähtenyt viikoksi Lappiin vaeltamaan, kun kohdalle on osunut ankaraa häiriköintiä. Kolmas suosittelee elämänlaadusta huolehtimista pitkäjänteisesti esimerkiksi käymällä uimassa tai konserteissa. Hän painottaa kunnolla rentoutumista ja kykyä olla ajattelematta työasioita. Sekä Lappiin lähtijä että konserteissa kävijä ovat kuitenkin sitä mieltä, että häiriköinnin sivuuttaminen vaikeutuu, jos elämässä on muitakin vaikeuksia samaan aikaan. Valtaosa haastateltavista kertoo myös joskus tarvinneensa selkeitä taukoja sosiaalisesta mediasta ja häirinnän tuomasta hälinästä. On siis mahdollista, että häiriköinnin aikana toimittajan työasiat ja -huolet paisuvat muille elämän osa-alueille, jos ammatillinen ja yksityinen identiteetti on vaikea pitää erillään (katso Miller, 2002, luvussa 4).

Haastateltavilla on kuitenkin monta eri tapaa häirinnän sivuuttamiseen. Tunnetyöllä he pystyvät vakuuttamaan itsensä siitä, että heidän kohtaamaansa häiriköintiin ei kannata tuhlata aikaa tai ettei se muodosta todellista uhkaa, vaikka olisikin kyse tappo- tai raiskausuhkauksista. Yhden haastateltavan on helppo sivuuttaa tällainen häirintä, jos tekijä hänen arvionsa mukaan ei ole täysin järjissään. Tässä voi nähdä yhtäläisyyksiä Hochschildin esimerkkiin lentoemännästä, joka kuvittelee juopuneen matkustajan isoksi lapseksi, turhautuneisuutensa tukahduttaakseen. Haastateltavan mainitsemassa

tapauksessa tekijä on hänen silmissään ”niin hiivatin sekaisin”, että hänen mielessään tekijästä tulee harmiton hahmo, jota ei tarvitse pelätä. Toinen väittelemiseen taipuvainen haastateltava osaa tukahduttaa mielenkiintonsa tai ärtymyksensä, jos hän arvioi, että häiritsevällä henkilöllä on ”vinksautanut” maailmankuva tai tämä lähettää yksinkertaisia ja ala-arvoisia viestejä: ”Tulee semmoinen kissareaktio, että mäh, ei huvita. Ei huvita mennä siihen.” Tämän haastateltavan tavassa päättää miten hän kohtaa häiriköintiä, on yhteneväisyyksiä Wikipedian ja Redditin moderaattorien tavassa välttää ”turhaa draamaa” (Dosono & Semaan, 2019; Menking & Erickson, 2015).

Kolmannen haastateltavan kyvyssä analysoida uhkailevia viestejä on myös piirteitä Hochschildin kognitiivisesta tunnetyöstä. Toimittajalla on tapana käydä läpi saamansa viestit tiettyjen seikkojen löytämiseksi. Mikäli paljastuu, että uhkaileva viesti on esimerkiksi lähetetty aamuyöllä, toimittaja kykenee vakuuttamaan itsensä siitä, ettei tarvitse huolestua turhaan. Kognitiivinen tunnetyö on niin ikään keskeisessä osassa useamman haastateltavan pyrkimyksessä muuttaa suhtautumistaan internettiin alustana. Moni muistuttaa itseään internetin rajattomuudesta hillitäkseen itsensä, ja vakuuttaakseen itsensä, ettei kannata kiihtyä jokaisesta kokemastaan vääryydestä.

6.2.3 Todistusaineisto talteen

Kaksi haastateltavista myös kerää systemaattisesti talteen ruutukaappauksia saamastaan nettihäiriköinnistä, mutta eri tarkoituksia varten. Toinen on jatkuvasti kerännyt todistusaineistoa talteen ilman selkeää aikomusta tehdä rikosilmoitusta häiriköinnistä. Hän tyytyy siihen, että tietyt häiriköt ovat tiedossa ja että heidän tekemisistään pidetään kirjaa. ”Niin on tavallaan hyvä, että ne on tiedossa, mutta että, ei siitä nyt, seinille pidä hyppiä.”

Toinen taas kerää aktiivisesti ruutukaappauksia voidakseen hyödyntää niitä mahdollisessa yhteistyössään turvallisuusviranomaisten kanssa. Hän on myös ottanut juristin avukseen, arvioimaan sisältääkö kaappauksen viesti esimerkiksi laittoman uhkauksen tai kunnianloukkauksen. Hän myös kehottaa kohteeksi joutuneita toimittajia ottamaan esimerkiksi ystävän avuksi. Hänen mukaansa ystävä voi vilkaista

uutta vihaviestiä ja selostaa sen sisällön toimittajalle, jolloin hänen ei itse tarvitse kohdata sisältöä koko raakuudessaan. Ruutukaappauksia keräävä haasteltava suosittelee myös avustajan palkkaamista Jokesin tukirahaston (katso johdanto) apurahan turvin ruutukaappauksien keräämiseksi.

Todistusaineiston keräämisen ja erityisesti ystävien tai avustajan avuksi ottamisen voi tulkita keinoksi keventää tunnetyökuormaa. Todistusaineistoa kerätään sekä sen hallussapidon tuoman turvallisuudentunteen takia, että tarkoitushakuisesti mahdollista yhteistyötä varten turvallisuusviranomaisten kanssa. Voisi kuvitella, että asian viranomaisten hoitoon luovuttamisella on helpottava vaikutus, kun sitä ei enää tarvitse käsitellä itse.

6.3 Toimittajaihanteiden korostuminen

Aineistosta on havaittavissa, että moni haastateltava, häiriköinnin kohteeksi jouduttuaan, on monella tavalla turvautunut journalismin klassisiin periaatteisiin kuten totuuteen, puolueettomuuteen ja ”oikein toimimiseen”. Haastatteluissa käy myös ilmi, että moni näkee tietyn kovaluonteisuuden tarpeellisena toimittajan työssä. Monen puheissa on havaittavissa tiettyjä odotuksia omaan jaksamiseen liittyen, ja jotkut myös vähättelevät omia kokemuksiaan häirinnästä. Näissä strategioissa korostuu Ashforthin ja Humphreyn idea sosiaalis-identiteettiteoriasta tunnetyön osana (1993). Ashforthin ja Humphreyn mukaan ryhmään samaistuvat, tässä tapauksessa toimittajat, ovat taipuvaisia omaksumaan ryhmän piirteitä ja näkemään itsensä esimerkkiryhmäläisinä. Mikäli ryhmäläinen vahvasti samaistuu organisaationsa arvoihin tai normeihin, on hän taipuvainen tuntemaan itsensä autenttiseksi suhteessa organisaation sääntöihin. Tämä auttaa ymmärtämään haastateltavien keinoja selviytyä kokemastaan häirinnästä.

6.3.1 ”Ei helppoja aseita kenellekään”

Yksi haastateltava pohtii, ovatko häiriköt jopa parantaneet hänen tekemäänsä työtä. Hän nimittäin vaalii uskottavuuttaan ja on äärimmäisen tarkka lähteiden ja faktojen suhteen, koska tietää, että häiriköt ja niin kutsutut trollit tarkkailevat hänen työntekeään. Toinen haastateltava on samoilla linjoilla: hänestä on tullut pedantti

yksityiskohtiin, faktoihin ja jopa yksittäisiin sananvalintoihin liittyen. Hänen asenteessaan on tiettyä sisukkuutta, ja hän vaikuttaa kokevan, että kyseessä on eräänlainen kamppailu, jossa lipsuminen tarkoittaisi edun luovuttamista häiriköille. Hän kuvailee pedanttisuuttaan seuraavalla tavalla: ”Se, että ei anna liian helppoja aseita kenellekään”. ”Aseen” antamisella hän tässä tapauksessa tarkoittaa sitä, että hän antaisi häiriköille syyn tehdä kantelu Julkisen sanan neuvostoon tai rikosilmoitus kunnianloukkauksesta. Hänestä on omien sanojensa mukaan jopa tullut ”vainoharhainen” siinä mielessä, että hän ei koskaan sano yhtään pahaa sanaa tunnetuista häiriköistä, saati venäläisistä yleisesti. Olipa kyse sosiaalisesta mediasta, puhelinkeskustelusta tai illanistujaisista ravintolassa, hän ei ikinä lausu ääneen mitään, jota voitaisiin ”käyttää häntä vastaan”.

Tässä korostuu vastarinnan asenne häiriköitä kohtaan. Hochschildin syvänyyttelemisen avulla toimittajat vaikuttavat käyttävän ammattiylpeyttään herättääkseen eräänlaisen uhmaavan asenteen häiriköitä kohtaan. Tietoisina siitä, että he ovat mahdollisten vaientamisyriytysten kohteina, toimittajat tekevät henkisiä ponnistuksia taatakseen väittämiensä virheettömyyden.

Myös kolmannen haasteltavan työprosessit ja lähestymistavat työhön ovat muuttuneet häiriköinnin seurauksena. Hän varjelee venäläisten haastateltaviensa turvallisuutta entistä enemmän. Länsimaalaisia artikkeleita venäjäksi kääntävä uutissivusto InoSMI on moneen otteeseen kääntänyt hänen tekstejään venäjäksi, tahattomasti tai tahallisesti tiettyjä näkökulmia tai kantoja vääristäen. Mahdollisesti tämän seurauksena, venäjänkielisessä verkossa on esiintynyt vihaa jopa jutussa haastateltuja kohtaan. Tämän johdosta tämä toimittaja on yhä enemmän alkanut arvioida mahdollisia seurauksia haastateltavilleen sekä yhä useammin tehdä heidät anonyymeiksi jutuissaan. Tässäkin toimenpiteessä toimittaja yrittää välttää vaiennetuksi tulemistä varmistamalla, että ihmiset jatkossakin uskaltavat esiintyä hänen artikkeleissaan. Tämän toimittajan toimenpiteessä ei kuitenkaan ole havaittavissa samanlaista tunnetyötä kuin faktanvaalijoilla.

6.3.2 Totuuden puolella sääntöjenmukaisesti

Tämä on minun mielestäni kaikkein rehellisin ammatti mikä on olemassa [...] voi, olla rehellinen myös itselleen omassa työssään, ja myös tehdä täysin julkista työtä.

Haastateltavan vastaus auttaa ymmärtämään hänen ja kahden muunkin suhtautumista häiriköitä kohtaan. Kyseinen haastateltava kertoo tietoisesti tekevänsä pesäeroa hänen itsensä ja häiriköiden välille. Hänen mukaansa hän tekee asiat oikein, totuudenmukaisesti ja avoimesti, kun häiriköt taas ovat ”mielisairaita hulluja”. Toisilla haastateltavilla on hieman lakonisempi asenne, mutta hekin löytävät tietyn turvan oikeuskäsityksestään häiriköiden hyökkäysten varjossa.

Yritän tehdä sen niin hyvin kuin minä osaan tehdä. Ja jos minä olen, tarkastanut ne asiat [...] minun mielestäni olen tässä oikeilla jäljillä. Niin eihän minun tarvitse tavallaan siitä pillastua.

Kolmatta haastateltavaa on auttanut itsensä muistuttaminen siitä, että hän on maassa Venäjällä täysin laillisesti, ja että hän tekee työnsä avoimesti, vilpittömästi ja parhaansa mukaan vääristämättä mitään. Tärkeää hänelle on nimenomaan sen muistaminen, ettei hän tee mitään laitonta.

Häiriköiden hyökkäykset voi Hochschildin teorian avulla nähdä eräänlaisena pyrkimyksenä vaikuttaa toimittajien käsityksiin niin kutsutuista tunnesäännöistä. Hochschildin mukaan tunnesääntö määrittää vyöhykkeen, jonka sisällä toimijalla ei ole huolia eikä syyllisyyden tunnetta, ja lisäksi hän ei tunne häpeää kokemansa tunteen takia tietyssä tilanteessa (1979, 563-565). Johtolankoja säännöistä voi havaita keskusteluissa, esimerkiksi haukkumisina, kun joku on rikkonut sääntöjä. Toimittajan kirjoitettua täysin tasapuolisen ja paikkansapitävän artikkelin, häiriköt voivat hyökätä hänen kimppuunsa väitteillä agendoista ja valehtelusta. Näin he yrittävät saada toimittajan epäröimään valintojaan ja työtään, ja täten horjuttaa hänen käsitystään niistä tunnesäännöistä, jotka hänen pitäisi tuntea kirjoitettuaan kyseisen artikkelin. Haastateltavien keinon tietoisesti käyttää moraaliaan ja ammattikuntansa ydinarvoja ohjenuorana voi nähdä suorana vastauksena tällaisille vaikuttamispyrkimyksille. Tässäkin toimittajat ovat siis Ashforthin ja Humphreyn sanoin omaksuneet

(ammatti)ryhmän piirteitä ”omikseen” ja hyödyntäneet niitä tunnetyössään muistuttamalla itseään, että he tekevät työnsä täysin avoimesti, rehellisesti, vilpittömästi ja laillisesti.

6.3.3 Tässä ammatissa tulee sietää

Vaikka haastateltavat ovat vakuuttuneet omasta vilpittömyydestään, moni näkee häiriköinnin silti normaalina ilmiönä alalla. Kaikkien haastateltavien mielestä jossakin menee raja siedettävän ja kohtuuttoman välillä, mutta monen vastauksissa on havaittavissa tietynlainen käsitys siitä, että toimittajan on kestävä paineen alla. Tässäkin siis haastateltavat selvästi kytkevät tunnetyönsä ja käsityksensä siihen liittyvistä velvollisuuksista ammatti-identiteettiinsä, Ashforthin ja Humphreyn teorian mukaisesti (1993). Vastaavaa käytöstä on havaittavissa myös Wikipedian naispuolisilla moderaattoreilla, joiden mielestä heidän piti käyttäytyä ”miehen lailla” ja ”sivuuttaa kaiken paskapuheen” häirintää kohdatessaan (Menking & Erickson, 2015). Yhteneväisyyksiä Hopperin ja Huxfordin (2015) kuvaamiin toimittajiin on myös löydettävissä: haastateltavat torjuvat häirinnän aiheuttamia tunteita keskittymällä yhä vahvemmin omaan tekemiseensä. Miltei kaikkien haastateltavien vastauksissa ilmenee käsityksiä, että toimittajan ammattiin kuuluu tietyn häiriköinnin tai paineen sietäminen.

Huomiototalouden työntekijöiden [...] täytyy vain sietää tietty määrä sitä, että me ollaan myöskin julkisia eläimiä. Jos me esiinnyttään omalla nimellä mediassa [...] Valitettavasti sen hinta on myöskin se, että meidän naamasta tulee tuttu ja me tullaan saamaan osa sitä julkisuutta sekä hyvässä että pahassa niskaamme.

Kukaan haastateltavista ei kuitenkaan hyväksy häiriköintiä ja kaikki, jotka toteavat sen olevan odotettavissa tällä alalla ovat myös sitä mieltä, että on olemassa raja siedettävän ja kohtuuttoman välillä.

Vaikka moni on sitä mieltä, että työntekijää ei pidä jättää yksin hänen häiriköintiä kohdatessaan (katso luku 6.4), on monen vastauksissa silti havaittavissa tietty asenne, että tietty määrä lokaa pitää kestää. Yksi haastateltava ehdottaa, että nuorille toimittajille järjestettäisiin ”jonkunlaista valmentautumis- [...] tällöistä

paksunahkaisuuskoulutusta”. Hän kertoo itse tottuneensa vuosien varrella siihen, että kaikki hänen työnsä kyseenalaistetaan.

*Meillä pitää ehkä ihmisillä olla vähän semmoinen isompi, semmoinen
kestävyys [...] se osa kuuluu sitten tavallaan työn, tämmöisiin
väistämättömiin, haittoihin [...]*

”Rumasti sanottuna et minkä verran kenenkin perse kestää merivettä”, sanoo toinen haastateltava. Samassa hengenvedossa hän kuitenkin tunnustaa, että ihmiset ovat hyvin erilaisia kestämisen suhteen. Haastateltavan tapa ilmaista asia saattaa kuitenkin kieliä eräänlaisesta kovan kestämisen kulttuurista. Sama haastateltava kertoo myös onnistuneensa jollakin tapaa vakuuttamaan itsensä siitä, että hänen erikoistumisaihepiiriinsä yksinkertaisesti liittyy tällainen häirinnän lieveilmiö, joka hänen täytyy sietää, mikäli hän haluaa jatkaa häntä kiinnostavien aiheiden parissa.

Valtaosa haastateltavista vaikuttaa huolehtivan siitä, etteivät he näyttäisi haavoittuvilta julkisuudessa, koska silloin häiriköt saattaisivat päätellä osuneensa arkaan kohtaan. Yksi haastateltava vertaa häiriköitä vinkulelun kanssa leikkivään koiraan: ”Mitä kovempaa se vinkaisee, sen ilahtuneempi se pahantekijä on.” Haastateltavan mielestä saa toki pelätä, kettuuntua tai masentua, mutta asiasta kannattaa kertoa ja tunteitaan näyttää vain ja ainoastaan rakkaimmilleen ja läheisimmilleen: ” [...] vaikeneminen ei ole koskaan ratkaisu [...] ”. Hänen mielestään häirintään voi myös reagoida, mutta siinä tapauksessa siten, että se ei näytä vaikuttavan itseän. Itseäsi pilkkaavaa tekelettä voit esimerkiksi kommentoida humoristisesti sosiaalisessa mediassa huomauttaen, kuinka naurettava tämäkin asia on. Kyseisen haastateltavan lisäksi kaksi muuta ovat useaan otteeseen torjuneet häirinnän vaikuttavuuden kohtaamalla häiriköitsijät kasvotusten. Neljäs haastateltava ei ole yhtä päällekkäyvä pyrkiessään osoittamaan, että häirinnällä ei ole vaikutusta häneen. Hän tyytyy eräänlaiseen tyyneen tapaan eikä suostu provosoitumaan mistään: ”Minä en anna sen mennä minun nahkojen alle.”

Haastateltavien vastarinnassa häirintään on piirteitä Ashforthin ja Humphreyn ilmaisusäännöistä (*display rules*). Ashforth ja Humphrey pitävät ilmaisusäännöt-käsitettä Hochschildin tunnesääntöjä parempana, koska näin tunnetyö keskittyy

työntekijän käyttäytymiseen eikä sen takana olevaan oletettuun tunteeseen (1993, 90). Tästä on selkeää näyttöä: useamman haastateltavan vastauksista tulee esiin asenne, ettei heikkouden tai lannistumisen merkkejä saa tai pidä näyttää julkisesti. Toimittajat kokevat, että he toimittajina eivät organisaation tai alan ilmaisusääntöjen velvoittamina (niin kuin he ne ilmeisesti käsittävät) saa viestiä julkisesti häirinnän vaikuttaneen heihin. Ashforth ja Humphrey irrottavat tunteen kokemisen ja tunteen ilmaisemisen toisistaan, ja nimenomaan tästä tulee osviittaa yhden haastateltavan pukiessa käsityksensä sanoihin:

Mitä tahansa teetkin, niin kerro se ainoastaan läheisille. Ja saa pelätä, saa kettuuntua, saa masentua ja olla maassa, mutta kerro se ainoastaan rakkaimmallesi ja läheisimmille. Ja samoin omalle työyhteisölle.

Häirinnän laatu ja määrä on vaihdellut kunkin haastateltavan kohdalla, mutta kaikki ovat joutuneet sananvapauden ja journalistisen riippumattomuuden kannalta kohtuuttoman ja mahdollisesti laittoman häiriköinnin kohteeksi. Haastattelujen perusteella vaikuttaa kuitenkin siltä, että kaksi haastateltavaa on joutunut hieman vähäisemmän häiriköinnin kohteeksi kuin muut haastateltavat. Näiden kahden kohtaama häirintä on silti ollut monimuotoista, ja sitä on ilmennyt sekä verkossa että puhelimitse. Heidänkin kokemuksensa ovat siis ylittäneet kohtuuttomuuden rajan.

Näiden haastateltujen suhtautumisessa on kuitenkin havaittavissa tiettyä omien kokemusten vähättelyä. Kumpikin toistaa miten muut ovat joutuneet paljon pahemman kohteeksi. Osittain tämä saattaa pohjautua yllä mainittuun käsitykseen siitä, mitä heidän toimittajina tulisi kestää, mutta osittain he myös vähättelevät omia kokemuksiaan vertaamalla niitä toisten kollegoiden kohtaamaan pahempaan häirintään. Usein omia kokemuksia verrattiin laajimpiin ja rankimpiin tiedossa oleviin vihakampanjoihin. Hochschildin esimerkeissä tunnesäännöistä löytyy lauseita kuten ”sinulla on oikeus olla vihainen” ja ”olisi pitänyt tuntua raskaammalta”. Näiden toimittajien tapauksessa on siis havaittavissa tunnetyö, jossa he epäävät itseltään oikeuden tuntoa esimerkiksi epäoikeudenmukaisuutta, turhautuneisuutta tai tuohtuneisuutta. Toisaalta tämä voi tietysti toimia myös toimittajan keinona oman mielensä harhauttamiseksi, näiden tunteiden ja niiden vaatiman vaivan välttämiseksi.

6.4 Kokemusten jakaminen

Kaikki haastateltavat ovat kertoneet häirintäkokemuksistaan läheisilleen, kollegoilleen, työnantajilleen tai viranomaisille. Varsinkin kollegat ja samanlaisen häirinnän kokeneiden kollegoiden vertaistuki nousee vastauksissa esiin arvokkaana tukena kokemusten käsittelemisessä. Kollegoiden tuki on myös kehittynyt ja saanut konkreettisempia muotoja, keskustelutuen lisäksi. Joidenkin haastateltavien mukaan työnantajien ja viranomaisten tarjoama tuki on ollut arvokasta, mutta moni on myös pettynyt heiltä saamaansa kohteluun.

6.4.1 Vertaistuki

Kaikki haastateltavat ovat jollain tavalla jakaneet kokemuksiaan kavereiden, perheenjäsenten, työtovereiden tai esimiesten kanssa. Moni korostaa nimenomaan työtovereiden vertaistuen tärkeyttä jaksamisen kannalta.

Se on kyllä ehkä kaikkein paras tuki, joo. No siis kyllähän siis se on sellainen puheenaihe, joka helposti nousee jos istuskelee [...] Jos minä kerron jollekin ja jaan jonkun kanssa niin sitten se ei jää minua itseäni häiritsee niin paljon.

Toinen haastateltava on samaa mieltä ja arvostaa tukea kollegoilta, jotka ovat joutuneet samanlaisen häirinnän kohteeksi.

Kollegat, jotka itse ovat joutuneet tällaisen kohteeksi, vastaavat siihen down to earth -asenteella, ja siitä keskustellaan melkein siihen sävyyn, että kannattaako virittää ansoja?

Haastateltavien kokemusten jakamisessa korostuu samanlainen dynamiikka kuin Reddit- ja Twitch-alustojen moderaattorien keskinäisessä tuessa (Dosono & Semaan, 2019; Wohn, 2019). Haastateltavat ovat keskustelleet kokemuksistaan joko kollegoiden kanssa, jotka pystyvät ainakin osittain samaistumaan niihin, tai samanlaisen häiriköinnin kohteeksi joutuneiden kollegoiden kanssa, jotka varmasti ovat hyvin perillä häirinnän aiheuttamasta henkisestä kuormituksesta. Yhteisestä

kuormittavasta kokemuksesta voi täten tulla solidaarisuutta luova tekijä, josta voi muodostua voimavara toimittajille.

Kollegoiden lisäksi haastateltavat ovat puhuneet kokemuksistaan ystävien, perheen ja muiden lähipiiriin kuuluvien kanssa. Tässä yhteydessä tunnetun tukena ei välttämättä ole ollut tarjolla asiantuntemusta esimerkiksi liittyen turvallisuuteen, mutta tässäkin voi kuvitella miten lähipiiri voisi toimia Hochschildin tunnetun verkostona.

Hochschildin esimerkissä henkilö voi tunnetuudessaan tukeutua verkostoon, jos henkilö haluaa esimerkiksi erota kumppanistaan. Henkilö voi iskostaa ystäviinsä kaikki kumppaninsa negatiiviset ominaisuudet ja siten saada ystäviltään vahvistusta pyrkimyksessään loitontua (Hochschild, 1979, 561-562). Toimittajien tapauksessa kumppanin roolissa olisivat häiriköt. Kuten yllä mainittu, tekee esimerkiksi yksi haastateltava pesäeron itsensä ja häiriköiden välille kutsumalla heitä ”mielisairaiksi hulluiksi”. Tämä on käsitys, jonka hän voi iskostaa ystäviinsä ja näin luoda omaa käsitystään ja tunnetutään tukevan kiertokulun itsensä ja ystäviensä välille.

6.4.2 Solidaarisuus

Vertaistuen tiimoilta haastatteluissa nousee esille myös konkreettisemmän solidaarisuuden rakentaminen. Yksi haastateltava kertoo asettuneensa sosiaalisessa mediassa kollegan tueksi, kun tätä on häiritty. Hän kertoo pystyvänsä sivuuttamaan itseensä kohdennettua häiriköintiä, mutta näkee sivustatuen tarjoamisen kollegalle tämänkaltaisissa tilanteissa tärkeänä. Toinen haastateltava korostaa liittoutumista sellaisten henkilöiden kanssa, jotka ovat kokeneet samanlaista häirintää. Hän käyttää sanaa ”verkostoitua” ja painottaa erilaisten konkreettisten keinojen jakamista ja tiedonvaihtoa. Tähän kuuluu esimerkiksi perusteellisen rikosilmoituksen tekemisen opettaminen tapauksissa, joissa käytettävissä on vankka todistusaineisto, esimerkiksi häiriköintiä kuvaavat ruutukaappaukset.

Verkostoituvassa toimittajassa on havaittavissa samanlainen uhmaava asenne kuin faktoja vaalivissa toimittajissa (luku 6.3.1). Hänen verkostoitumistoimintansa voi tulkita pohjautuvan toimittajaihanteisiin perustuvaan tunnetuöhön. Vahvan

toimittajaidentiteetin omaavalle toimittajalle olisi sietämätöntä, että vapaa lehdistö vaiennetaan, ja siitä ajatuksesta kumpuaa tahto tunnetyölle tämän estämiseksi.

Sivustatukea tarjonnut toimittaja kaipaa lisää solidaarisuutta esimiehiltä alustoilla, joilla häiriköinti tapahtuu. Esimerkiksi oman median artikkeleiden kommenttiosioissa esimiehen tulisi esittää näkyvämpää roolia, mikäli kirjoittajaa arvostellaan kohtuuttomasti. Kuten toinen haasteltava sen ilmaisee:

Pomojen pitää ymmärtää, että heidän tehtävänsä on paitsi, käydä kysymässä usein alaisilta, että jaksaako he, niin myöskin hypätä siihen kilveksi. Heidän tehtävänsä on mennä siihen paskamyrskyyn väliin henkilökohtaisesti omalla naamallaan [...] ja ottaa sitä kuormitusta vastaan.

Haastateltavan mukaan tässä asiassa on merkittäviä puutteita, mutta hän antaa myös kiitosta erään toimituksen päätoimittajalle.

Jos hänen toimittajia hyökätään se menee siihen väliin, ja siinä kertoo että 'hei me ollaan tehty näin ja me toimimme näin, ja minua voi syyttää uutisvalinnoista', jonka jälkeen se paskamyrsky kohdistuu häneen ja se varsinainen tekijä saattaa päästä hetken aikaa helpommalla.

Näin toimittaja itse pääsisi ainakin hetkellisesti pois myrskyn silmästä, ja nimenomaan tämän pois livahtamisen voi nähdä strategiana tunnetyön teorian näkökulmasta. Aivan kuten moderaattoreilla Reddit- ja Twitch-alustoilla (Dosono & Semaan, 2019; Wohn, 2019), myös toimittajilla on kyky tunnistaa tilanteita tai keskusteluja, joissa saattaisi syntyä ”liikaa draamaa”. Tämän ansiosta he oivaltavat siirtää osallistumisvastuun toiselle henkilölle, jolle tilanteen käsitteleminen saattaa olla helpompaa. Näin toimittajat siis tunnistavat uhan ja tekevät harhautuksen tunnetyökuorman väistämiseksi.

Sivustatuki verkossa on myös hyvä esimerkki verkostoituneesta tunnetyöstä. Laadussaan se on mielenkiintoinen myös siksi, että se Hochschildin käsittelemästä teoriasta poiketen tapahtuu puhtaasti verkossa. Sivustatukea, jossa toimittaja esimerkiksi verkon keskustelulangassa liittyy keskusteluun puolustaakseen toista häiriköinnin kohteena olevaa kollegaa, voi tarkastella Hochschildin ekspressiivisen

tekniikan avulla. Ekspressiivisellä tekniikalla pyritään muokkaamaan tunteita ulkoisia piirteitä muokkaamalla (Hochschild, 1979, 562). Hochschildin analogisissa esimerkeissä tämä tarkoittaa esimerkiksi tietoista yritystä hymyillä tai itkeä, mutta digitaalisessa ympäristössä ilmeet on todennäköisesti puettava sanoiksi (ellei verkkokeskusteluun liitä kuvia tai videoita). Näin toimittajan keskustelulankaan liittämän kommentin (esimerkki) ”Jättäkää hänet rauhaan, hän tietää mistä puhuu!” voi ekspressiivisen tekniikan avulla nähdä leveäharteisena sisääntulona keskusteluun. Toiselle toimittajalle osoitetaan tukea ja samalla uhmataan häiriköitä, eli kummankin tahon tunteisiin yritetään vaikuttaa. On luonnollisesti vaikeaa päätellä, harrastaako sivustatukea tarjoava toimittaja itse pinnallista näyttelemistä vai syvänäyttelemistä, eli yrittääkö hän samalla vaikuttaa myös omiin tunteisiinsa. Verkko mahdollistaa joka tapauksessa helpomman ympäristön tuen välittämiseksi. Verkossa verkkopersona toimii viestijän ”kehona”, jolla hän herättää tunteita vastapuolellaan. Ruudun tarjoaman ”suojamaskin” takaa on siis oletettavasti helpompi antaa sivustatukea, vaikka itse pelkäisikin. Ruutu saattaa olla keinoille näyttelijöille mahdollisuus.

6.4.3 Ilmoittaminen työnantajalle ja viranomaisille

Kaikki haastateltavat ovat kertoneet esimiehilleen kokemastaan häirinnästä. He ovat olleet yhteydessä esimieheen, jotkut jopa päätoimittajaan. Joidenkin tapaukset on myös välitetty eteenpäin mediatalon turvallisuusvastaaville, poliisille tai suojelupoliisille. Jotkut kokevat häirintäasioiden käsittelyn esimerkiksi esimiehen kanssa arvokkaaksi, mutta joidenkin toimittajien kokemukset näille tahoille ilmoittamisesta eivät kuitenkaan ole yksinomaan positiivisia. Joidenkin mukaan se on ollut yhtä tyhjää kanssa. Yhdelle haastateltavalle oli tullut tappouhkaus, jonka mediatalon turvallisuusvastaavat ottivat käsittelyyn. He välittivät tapauksen eteenpäin suojelupoliisille, joka haastateltavan sanojen mukaan päätteli, että kyseinen häiriköijä kyllä tietää murhan olevan laitonta, joten hän ei tule toimittajaa murhaamaan. ”Tämän jälkeen päätin, etten koskaan viitsi ilmoittaa tämantapaista heille enää, sehän tuntuisi aivan turhalta.”

Toinen haastateltava on skeptinen liittyen työnantajan tarjoamaan tukeen. Hän on häirinnän takia pyytänyt työnohjausta sitä kuitenkaan saamatta ja jättänyt

häirintäasioita kertomatta mediatalon turvallisuusvastaaville koska ”siihen ei todennäköisesti olisi reagoitu yhtään millään tapaa”. Hänen mielestään tuen saamiseksi on oltava oma-aloitteinen ja hän onkin itse hakenut tukea turvallisuusviranomaisilta. Puhuminen heille ja turvallisuusalan asiantuntijoille on auttanut häntä vakuuttumaan siitä, ettei häirintä muodosta uhkaa hänen fyysiselle koskemattomuudelleen. Tässä tilanteessa turvallisuusasiantuntijoiden tieto ja tuki ovat oletettavasti olleet merkittävässä roolissa toimittajan hochschildilaisessa kognitiivisessa tunnetyössä hänen työstäessään kohtaamaansa häirintään liittyviä ideoitaan ja ajatuksiaan. Kolmannelta haastateltavalta puolestaan puuttuu usko poliisi- ja oikeuslaitokseen, joten hän on enenevässä määrin ruvennut tekemään esitutkintatyötä (esimerkiksi todistusaineiston keräämistä) niiden puolesta.

Työnantaja- ja turvallisuustahoilla on siis mahdollisuus vaikuttaa toimittajan henkiseen häirinnästä selviytymiseen, mutta heidän on toimittava uskottavasti ja johdonmukaisesti sekä teoissa että puheissa.

7. Johtopäätökset

Analyysin perusteella toimittajilla on useita strategioita häirinnästä selviytymiseen. Heidän reagoinnissaan ja tavoissaan on havaittavissa niin omien tunteiden työstämistä ja ihmissuhteisiin tukeutumista kuin viestintätapojen mukauttamista ja teknisiä ratkaisuja. Haastateltavat ovat joutuneet häirinnän kohteeksi sekä kasvotusten että verkossa, muun muassa sähköpostitse ja sosiaalisessa mediassa. Arlie Hochschildin teoria tunnetyöstä syntyi vuosikymmeniä sitten ja pohjautuu alun perin tunteenkäsittelyyn tilanteissa, joissa henkilö on kasvotusten yhteydessä toiseen (Hochschild, 1979). Analyysissa on kuitenkin havaittavissa selviä esimerkkejä siitä, miten toimittajat ovat tehneet tunnetyötä verkossa tai verkossa tapahtuneen häirinnän johdosta. Täten tutkielma lisää tietoa tunnetyön käytöstä ja toiminnallisuudesta erityisesti verkkoympäristössä. Tunnetyötutkimus verkkoympäristössä on vielä lapsenkengissään, mutta joitakin tutkimuksia on jo tehty, esimerkiksi yllä mainitut tutkimukset moderaattoreista Wikipediassa, Redditissä ja Twitchissä (Dosono & Semaan, 2019; Menking & Erickson, 2015; Wohn, 2019). Kuten analyysissa käy ilmi, toimittajat käyttävät samankaltaisia strategioita kuin verkkoalustojen moderaattorit. Tärkeitä strategioita ovat esimerkiksi vertaistuki ja solidaaristen suhteiden muodostaminen tunnetyön muotona, mutta tämän lisäksi toimittajien yhteinen ammattikuntaan liittyvä identiteetti voidaan nähdä vahvistavana kittinä. Monessa strategiassa on havaittavissa ilmeisiä yhtymäkohtia toimittajien ammatti-identiteettiin, jolla on pitkät perinteet yhteiskunnassa. Verkkoalustat taas ovat varsin uusia ja moderaattorit oman kiinnostuksensa johdosta tehtävänsä päätyneitä vapaaehtoisia. Moderaattorit ovat turvautuneet vertaistukeen, koska heillä ei palkattomassa tehtävässään ole varsinaista työnantajaa, eikä siten tahoa kenen puoleen kääntyä. Toimittajat ovat ainakin jonkinlaisessa työsuhteessa, jossa työnantajalla tai toimeksiantajalla on tiettyjä velvollisuuksia, mutta kuten haastateltavien vastauksista käy ilmi, työnantajien ja viranomaisten suhtautumisessa häirintään ilmenee myös puutteita.

Koska toimittajien tunnetyötä verkkovälitteisessä häirinnässä ei ole vielä tutkittu kovin paljon, tutkielmani luo tarpeellista lisätietoa tästä osa-alueesta. Tunnetyötutkimus on

tähän asti keskittynyt enimmäkseen toimittajien työhön kuuluviin haasteisiin sekä työtapoihin, eikä heidän vastaanottamaansa häirintään (Hopper & Huxford, 2015; Wahl-Jorgensen, 2013). Nimenomaan häirintää toimittajia kohtaan on tutkittu melko paljon, ja tutkielmani tulokset ovat monilta osin linjassa muiden tutkimustulosten kanssa. Moni haastateltavistani, osittain luottamuspulasta johtuen, ei ole ilmoittanut työnantajalleen tai viranomaisille kokemastaan häirinnästä, mikä käy ilmi myös Clarkin ja Grechin (2017, 62) ja Löfgren Nilssonin ja Örnebringin tutkimuksista (2016, 8). Sen sijaan he tukeutuvat kollegoihin kertomalla heille kokemuksistaan, kuten esimerkiksi myös Ilmari Hiltusen tutkimuksessa todetaan (2018, 15). Nämä tutkimukset eivät kuitenkaan ole parhaat vertailukohteet omille tutkimustuloksilleni, koska ne on toteutettu määrällisillä menetelmillä. Niissä toimittajat ovat vastanneet kyselyihin, joissa on rajattu määrä vastausvaihtoehtoja muun muassa heidän tavoilleen reagoida häirintään. Kyselytuloksista on esitetty prosenttilukuja, kuinka suuri osa vastanneista on ryhtynyt mihinkin toimenpiteeseen. Hedelmällisempi vertailukohde tutkimustuloksilleni on sen sijaan Suvi-Tuulia Nykäsen maisterintutkielma (2018), jossa on myös tutkittu toimittajien selviytymisstrategioita laadullisella menetelmällä, mutta tarkasteltu eri teoriaa hyödyntäen.

Löytämäni selviytymisstrategiat ovat monessa suhteessa hyvin samankaltaisia kuin Nykäsen löytämät. Varsin mielenkiintoista oli todeta, että haastateltavieni uhmaava asenne häiriköitä kohtaan ja siihen liittyvät tavat ja strategiat olivat osittain miltei identtiset Nykäsen haastateltavien strategioiden kanssa. Haastattelemani toimittajat eivät haaskaa aikaa häiriköihin eivätkä ”anna sen mennä nahkojen alle”, ja Nykäsen toimittajat tekevät ”periaatteellisia päätöksiä”, ettei vihapuhe saa vaikuttaa heidän työhönsä. Faktojen pedanttinen tarkistus on toinen strategia, joka toistuu kummankin tutkielman tuloksissa. Toimittajien perustelutkin olivat kummassakin tutkielmassa samat: he halusivat evätä häiriköiltä mahdollisuuden hyödyntää toimittajien virheitä.

Kummankin tutkielman strategioissa on selvästi havaittavissa, miten toimittajien ammatti-identiteetti toimii strategioiden voimavarana. Toimittajien vastauksista nousee esiin käsitys tärkeästä työstä, jota yritetään vaientaa. Tähän ei suostuta vaan ryhdytään vastarintaan. Häirintä ei ole vaikuttanut merkittävästi Nykäsen eikä omien haastateltavieni työntekoon tai valintoihin työssä, mutta kummassakin aineistossa on

esimerkkejä toimittajista, jotka ovat huolestuneet omien haastateltaviensa turvallisuudesta tai hyvinvoinnista. Omassa aineistossani haastattelemani toimittaja on esimerkiksi ryhtynyt tekemään omat haastateltavansa anonyymiksi, mikäli hän epäilee, että henkilö voisi joutua häirinnän kohteeksi. Nykäsen tutkielmassa on esimerkki toimittajasta, joka on jopa kieltäytynyt ottamasta tavallisia ihmisiä haastatteluun, koska hän on pelännyt, että he eivät kestäisi saamansa häirintää. Toimittajan omaan jaksamiseen liittyen kummassakin tutkielmassa nousee esiin näkemyksiä siitä, että toimittajan arkeen kuuluu tietty määrä palautetta.

Haastateltavani kokevat vertaistuen ja kollegoiden välisen solidaarisuuden tärkeäksi tueksi häirinnästä selviytyessään. Asiasta puhuminen kollegalle, joka on joutunut samanlaisen häirinnän kohteeksi, mainittiin erityisen arvokkaaksi tueksi, ja tämä saa tukea myös Nykäsen tuloksista. Kummassakin tutkielmassa osa haastatelluista toimittajista oli osoittanut solidaarisuutensa myös julkisesti asettumalla kohteeksi joutuneen toimittajan tueksi.

Yksi tutkielmani tärkeimmistä löydöksistä liittyy rakenteellisen tuen puutteeseen. Moni haastateltavistani on puhunut esimiehilleen, työnantajilleen ja viranomaisille häirintäkokemuksistaan. Osalla on hyviä kokemuksia, mutta monella on ollut sen verran huonoja kokemuksia, että he ovat menettäneet uskonsa tuen saamiseen. On tapauksia, joissa toimittajat kokevat, että esimies tai työnantaja ei ole ottanut heidän kertomustaan vakavasti. Jos asia on kuitenkin siirtynyt turvallisuusvastaaville tai viranomaisille, on prosessi harvoin johtanut mihinkään konkreettiseen. Tämän seurauksena moni toimittaja on jättänyt kertomatta uusista tapauksista esimiehelleen tai työnantajalleen, ja on mieluummin kääntynyt kollegoidensa puoleen. Täysin sama kaava auktoriteeteille kertomisesta, niiden reaktioon pettymisestä ja uskon menettämisestä toistuu myös Nykäsen tutkielmassa. Yhdessä tarkasteltuna tutkielmat maalaavat kuvan sekä häirinnästä, joka sitkeästi jatkuu toimittajien arjessa, että alasta ja yhteiskunnasta, jotka tekevät suhteellisen vähän sen ennaltaehkäisemiseksi. On lohdullista nähdä, että toimittajat vaikuttavat pärjäävän melko hyvin strategioidensa avulla, mutta merkit puutteista heidän perustavanlaatuisen työhyvinvointinsa turvaamisessa ovat huolestuttavia.

Tässä yhteydessä haluan nostaa esille, että tämän tutkielman tarkoitus ei ole luoda toimintaohjeita (*best practice*) häirinnästä selviytymiselle, vaan tutkia *millaisia* toimittajien selviytymisstrategiat ovat. Tutkielman tulokset ovat toki monessa suhteessa linjassa aiemman tutkimuksen kanssa, mutta tietyn strategian suuri käyttäjämäärä ei ole mikään tae sen toimivuudesta tai siitä, että se edistäisi hyvinvointia. Strategioiden *hyöty* ei myöskään kuulu tämän tutkielman piiriin. Tunnetyönteosta (*emotional labor*), sen vaikutuksista ja mahdollisesta hyödyistä on itse asiassa kiistelty pitkään ja tänä päivänä asiasta ei ole vielä kukaan yksimielisyyttä (Jeung, Kim, & Chang, 2018; Lee & Chelladurai, 2017).

Vaikka strategioiden mahdollisen hyödyn arvioiminen ei ole tämän tutkielman päätavoite, on kuitenkin tärkeää huomata niiden mahdolliset haitat. Hochschildin mukaan ammattiliitot väittävät, että tunnetyö myötävaikuttaa työntekijöiden uupumiseen, ja myös tämän tutkielman tuloksissa on tiettyä osviittaa mahdollisesti haitallisesta tunnetyöstä. Mikäli tunnetyö pohjautuu ammatti-identiteettiin ja sen arvoihin ja normeihin, herää kysymys siitä, mistä nämä arvot ja normit ovat peräisin. Vastauksia voisi löytää alan tai työpaikan vallitsevaa kulttuuria tutkimalla. Monen haastateltavan käsitys toimittajien jaksamisesta ja sietämiskyvystä saattaa kieltä jonkinlaisesta ”machokulttuurista”. On puhetta ”paksunahkaisuudesta” ja siitä minkä verran ”kenenkin perse kestää merivettä”. Haastateltava pohtii ääneen, uskaltavatko uudet nuoret toimittajat ilmoittaa kokemastaan häirinnästä vai pelkäävätkö he tulevansa leimatuiksi ”silkipyllyiksi”. Feministinen tutkimus on osoittanut, että journalismi on monessa suhteessa miesten luoma ala, johon on pesiytynyt machoarvoja ja -kulttuuri. Alalla on perinteisesti vallinnut esimerkiksi pitkien ja epäsäännöllisten työpäivien perinne sekä puutteellinen ymmärrys perhe-elämää kohtaan (Steiner, 2017). Herää siis kysymys: vallitseeko toimittajien keskuudessa kenties yhä vanhoillisia arvoja ja normeja? Nämä voisivat johtaa esimerkiksi oman kestämisen yliarvioimiseen ja journalistin painostukseen liittyvien ohjeiden dogmaattiseen noudattamiseen. Tämä vuorostaan voisi johtaa tunnetyön selviytymisstrategioiden käyttämiseen jopa oman hyvinvoinnin kustannuksella.

Mielestäni olisi hedelmällisempää hahmottaa työntekijän tekemä tunnetyönteko eräänlaisena kuumemittarina. Mittarin näyttäessä korkeampaa astelukemaa työntekijä

joutuu tekemään runsaammin tunnetyöntekoa työolosuhteiden johdosta. Tämän lähestymistavan avulla työnantajat voisivat myös oppia tunnistamaan työntekijöiden mahdollisen suhteettoman kuormituksen paremmin. Haastattelujen perusteella työnantajien tukitoimissa on parantamisen varaa. Yhden haastateltavan työpaikalla on vankat, johdonmukaiset ja jopa ennaltaehkäisevät tukirutiinit työntekijöille, mutta muilla työpaikoilla moni haastateltava oli pettynyt saamaansa kohteluun. Toimittajilla on tuki velvollisuus torjua painostusta, mutta sille on myös luotava oikeat edellytykset. Koko vastuu ei voi olla yksittäisen toimittajan harteilla. Jos asiaa pohtii työsuojelun näkökulmasta, on suorastaan pöyristyttävää, että työntekijä voi joutua tällaisen häirinnän kohteeksi saamatta tukea esimieheltään tai työnantajaltaan.

Toivon, että tutkimustulokseni edesauttavat toimittajien kohtaamien haasteiden ymmärtämistä ja edistävät viranomaisten ja työnantajien tukirakenteiden kehittämistä. Mielestäni journalistiala hyötyisi kehityksestä empaattisempaan ja välittävämpään suuntaan. Voi olla, että itse kuulun siihen ryhmään, jonka ”perse ei kestäisi merivettä”, mutta haluan uskoa, että mikä tahansa työyhteisö hyötyy kulttuurista, jossa alaisia kuunnellaan ja heidän hyvinvoinnistaan huolehditaan oikeasti, myös ennaltaehkäisevästi.

8. Pohdinta

8.1 Menetelmälliset rajoitteet

Kaikki meidän henkilökohtaisen elämän ongelmat, traumat, vaikeudet rikkinäisyydet, ne lisää sitä murtumisen mahdollisuutta [...] Kunkin henkilökohtainen kestävyys, ne on aina yksilökysymyksiä.

Haastateltavan loppukaneetti tiivistää hyvin vaikeudet, jotka liittyvät tämän tutkimusaiheen ja tutkimustulosten yleistämiseen. Miltei jokaisessa haastattelussa esiintyi vastaavia puheenvuoroja, joissa haastateltava toisti, miten mahdollisen häirinnän kokeminen tai edes sen tunnistaminen sellaiseksi, riippuvat vastaanottavasta henkilöstä.

Haastatteluaineiston subjektiivisuus on kieltämättä ongelmallinen, ja haastateltava voi pahimmassa tapauksessa valehdellakin. Silverman kehottaa tutkijoita pohtimaan, onko haastattelu todella tarpeellinen oman tutkimuksen aineistonkeruussa (Silverman, 2013, 48). Olisin tutkielmassani voinut toki hyödyntää esimerkiksi toimittajien tilejä sosiaalisessa mediassa tutkiessani niitä tapoja, joilla he reagoivat häirintään. Tämä olisi kuitenkin vaatinut merkittävästi enemmän aikaa, ja luultavasti antanut köyhemmän aineiston. Tulokset osoittavat, että haastattelu soveltui hyvin tutkimusongelmani ratkaisemiseen. Vaikka valitsemassani menetelmässä esimerkiksi ennakkokäsitysten vaikutusta on mahdoton täysin välttää (katso luku 5.2), koen silti, että haastattelut ovat tarjonneet toimittajien selviytymisstrategioita kuvaavan aineiston, joka yksityiskohtaisuudessaan olisi ollut mahdoton saavuttaa muilla menetelmillä.

Silverman kritisoi myös haastatteluaineiston käyttämistä menneisyyttä käsittelevässä tutkimuksessa (Silverman, 2013, 202). Hänen mukaansa haastateltavat näkevät menneet tapahtumat ”nykyajan linssin läpi” (*lens of the present*) ja voivat siksi antaa epätarkkaa tai virheellistä tietoa. Koska haastattelemani henkilöiden häirintäkokemukset ovat tapahtuneet pitkin 2010-lukua (katso luku 5.1), on tämä kritiikki osittain perusteltua. Tutkielmani keskipisteessä ovat kuitenkin toimittajien selviytymiskeinot, joita he käyttävät tänä päivänä, joten en koe tämän kritiikin koskevan tutkielmani pääasiallista päämäärää. Myönnän kuitenkin, että menetelmä ei ole ihanteellinen koskien haastateltavieni väittämiä työnantajien ja viranomaisten tuen

puutteellisuudesta. Moni haastateltavista itse myöntää, että he jossain vaiheessa ovat lakanneet ilmoittamasta häirinnästä eteenpäin. Ei ole mahdollista, että jonkinlainen tietokatkos on muodostunut työntekijän ja työnantajan välille, ja että tieto tuen mahdollisista parannuksista ei ole kantautunut työntekijälle. Työnantajalla voi siis olla tuen saatavuudesta eri näkemys, lisää tästä jatkotutkimuksen luvussa (8.4).

8.2 Tutkimusetiikasta ja tutkimuksen rajoitteet

Tutkielman lähtökohtana oli noudattaa Tutkimuseettisen neuvottelukunnan eettisiä periaatteita (TENK, 2019). Tutkimusryhmän taholta sitouduimme haastateltavien anonymiteetin suojaamiseen suostumuslomakkeella (liite 2). Lomakkeessa kerrotaan myös missä aineisto säilytetään sekä haastateltavan oikeudesta perua suostumuksensa. Yhteistyökumppani Tutkimustie Oy sitoutui myös salassapitoon (katso liite 3, luku ”Salassapito”).

Tutkimusaiheeseen liittyy muun muassa henkistä väkivaltaa ja vainoamista, ja tästä syystä haastateltavien anonymiteetti on ensiarvoista. Mikäli heidän identiteettinsä paljastuisi, he saattaisivat joutua jälleen häirinnän kohteeksi.

Haastateltavien toimittajien erikoistumisaihe vaikutti haastattelujen pieneen lukumäärään, joka asetti haasteita haastateltujen anonymiteetin varjelemiselle. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan periaatteiden mukaan haastateltaville ei tule luvata tunnistamattomuutta, ellei se ole toteutettavissa. Periaatteiden mukaan ei ole yleensä kukaan tarkoituksenmukaista julkaista sellaisessa muodossa, että osallistujat voisi tunnistaa. Merkittävää valtaa käyttävät tai käyttäneet julkisuuden henkilöt ovat kuitenkin poikkeus (TENK, 2019, 12-13). Periaatteita punnitsemalla olen päättänyt nyrkkisääntöön toimittajien anonymiteetin suojaamiselle. Säännön mukaan haastateltavien identiteetti saa korkeintaan olla arvailtavissa, ei koskaan pääteltävissä.

Yksittäisten haastateltavien erottamiseen en ole käyttänyt minkäänlaisia koodeja (esimerkiksi H1-H6), enkä myöskään esittelen haastateltavia enkä heidän taustatietojaan missään muodossa. Paljastuksen riskin pienentämiseksi olen pyrkinyt myös minimoimaan aineistossa ilmenneiden häirintätapausten kuvailua, ja tietyt tapaukset häirinnästä ja reagointitavoista on jätetty pois. Analyysin alussa kuvailen

kuitenkin poimintoja haastateltavien kertomista häirintätapauksista. Käsittelen niitä yhdessä, jotta tietyn uhrin reagointia ei voisi yhdistää tiettyyn tapaukseen. Analyysiin on sisällytetty vastauksia jokaiselta haastateltavalta.

Tutkielman tulosten kannalta edellä kuvatut raportointimenettelyt tietysti vaikeuttavat yksittäisten toimittajien selviytymisstrategioiden ymmärtämistä. Menettelyn takia myös strategioiden rinnakkaiskäytön hahmottaminen vaikeutuu, kuin myös sen ymmärtäminen, miksi tiettyjä strategioita valitaan reaktioiksi tietynlaiseen häirintään. Valitsemani menettely on kuitenkin välttämätön haastateltavien henkilöllisyyden suojaamiseksi.

Jatkotutkimusta voisi periaatteessa toteuttaa täysin samalla menettelyllä mutta suuremmalla määrällä haastateltavia henkilöllisyyksien suojelemiseksi. Mikäli kaksi tai useampi haastateltava on ryhtynyt samaan toimenpiteeseen tai joutunut samanlaisen häirinnän kohteeksi, ovat heidän henkilöllisyytensä vain arvailtavissa mutta eivät pääteltävissä. Osallistujaryhmän laajentaminen esimerkiksi pohjoismaiseen kontekstiin olisi myös hyvä keino saada kattavampi otanta ja samalla vähentää osallistujien paljastumisen riskiä.

8.3 Tutkimuksen pätevyys

Kysymys tutkielman pätevyydestä (validiteetista) eli siitä, onko tutkimus pätevästi tehty ja päätelmät ”oikeita”, on mutkikas. Käyttämäni menetelmä (katso luvut 5.3 ja 5.4) pohjautuu sosiaaliseen konstruktionismiin, joka ei ole tiukasti sidottu ”aitoon todellisuuteen” (Silverman, 2013, 288). Totuus on häilyvä, Martyn Hammersleyn sanoin: ”Pätevyys on totuus, siinä määrin kuin se on tulkittavissa kuvaavan oikein sitä sosiaalista ilmiötä, johon se viittaa” (Silverman, 1993, 149). Laadullisessa tutkimuksessa pätevyys on tutkijan uskottavuuden ja vakuuttavuuden varassa: kuinka pätevästi hän luo konstruktionsa suhteessa tutkittavien konstruktioihin, ja kuinka käsitettävä tämä prosessi on muille (Silverman, 1993, 155-156). Omassa tutkimusprosessissani olen parhaani mukaan ja avoimesti yrittänyt kuvata lukijalle mitä olen tehnyt kussakin osassa prosessia, läpinäkyvyyden ja täten myös uskottavuuden lisäämiseksi. Työn läpinäkyvyys on toki kärsinyt haastateltavien henkilöllisyyksien

salaamisesta ja yksityiskohtien ulosrajaamisesta, mutta olen yrittänyt sisällyttää tutkielmaan mahdollisimman paljon aineistoa haastateltavien turvallisuutta vaarantamatta.

8.4 Jatkotutkimus

Haastattelujen paljastama puute on ilmeinen kohde jatkotutkimukselle: miten työnantajat, ja jatkeena ehkä myös viranomaiset, pystyisivät paremmin tukemaan toimittajia, jotka työssään joutuvat kohtuuttoman häirinnän kohteeksi? Elävätkö esimiehet ja työnantajat kenties siinä uskossa, että tällaista häirintää ei tapahdu tai että se on vähäistä, koska heidän alaisensa eivät enää ilmoita siitä heille? Jos tällainen noidankehä on syntynyt, mistä se on saanut alkunsa ja miten sen voisi murtaa? Yksi mahdollinen selitys voisi olla, että vanhempi, mahdollisesti vanhoillisempia arvoja ja tapoja omaava toimittajapolvi on esimiesasemissa, jolloin esimerkiksi näiden arvoihin perustuvia käsityksiä toimittajan sietokyvystä heijastetaan nuorempaan toimittajapolveen. Tämä voisi olla yksi lähestymistapa journalistialan työpaikkakulttuurin tutkimiseen. Tässä tutkielmassa ilmenneet käsitykset kestämisen kulttuurista antaa aihetta perusteelliselle selvitykselle journalistisen alan nykyisistä arvoista ja normeista työpaikoilla. Kuunnellaanko työntekijöitä? Pääseekö työntekijä ääneen? Mikä tekee hyvän toimittajan ja mikä hyvän esimiehen alalla? Esiintyykö suhtautumisessa häirintään ja toimittajan sietokykyyn ikäpolvien välisiä eroja?

Äskettäin julkaistussa saksalaistutkimuksessa vaaditaan myös rakenteellisen tuen vahvistamista toimittajien suojaamiseksi. European Centre for Press & Media Freedom -keskuksen tutkimuksessa tarkasteltiin saksalaisiin toimittajiin kohdistuvia uhkakuvia analysoimalla 119 häirintätapausta viiden viime vuoden ajalta. Tutkijat vaativat tutkimustuloksiin viitaten lisätoimia poliisilta ja rikostutkintakäytäntöjen uudistamista toimittajien suojaamiseksi sekä media-alan työnantajilta parempaa suojaa ja tukea toimittajille. (Hoffman & Betche, 2020, 3-4, 35)

Yksilötasolla olisi tietysti mielenkiintoista selvittää, onko tunnetyöstä oikeasti hyötyä häirinnästä selviytymisessä. Haastateltavieni omien kertomusten perusteella tunnetyö vaikuttaa ainakin jossakin määrin auttavan jaksamisessa. Toisaalta on vaikeaa arvioida, onko toimittaja onnistunut tukahduttamaan häirinnän ja sen aiheuttaman oireilun vain

tilapäisesti. Pitkään jatkuttuaan ei ole mahdotonta, että runsas tunnetyö voisi aiheuttaa toimittajassa kiehumista painekattilan tavoin. Jatkotutkimuksessa voisi siis tarkastella selviytymisstrategioiden vaikutusta hyvinvointiin pidemmällä aikavälillä. Tällainen tutkimus saattaisi hyötyä monitieteellisestä lähestymistavasta.

9. Lähteet

- Aro, J. (2019). *Putinin trollit: Tositarinoita venäjän infosodan rintamilta*. Helsinki: Johnny Kniga.
- Ashforth, B., & Humphrey, R. (1993). Emotional labor in service roles: The influence of identity. *The Academy of Management Review*, 18. <https://doi.org/10.2307/258824>
- Berger, P. L., & Luckmann, T. (1994). *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen: Tiedonsosiologinen tutkielma*. Helsinki: Gaudeamus.
- BIBU. (2020). Kansalaisuuden kuilut ja kuplat. <https://bibu.fi/>
- Binns, A. (2017). Fair game? Journalists' experiences of online abuse. *Journal of Applied Journalism & Media Studies*, 6(2), 183-206. https://doi.org/10.1386/ajms.6.2.183_1
- Buzan, B., Wæver, O., & de Wilde, J. (1998). *Security: A new framework for analysis*. Boulder, Colorado: Rienner.
- Caplan, J. (2008). *Nazi Germany*. Oxford; New York: Oxford University Press.
- Citron, D. K. (2014). *Hate crimes in cyberspace*. Cambridge, Massachusetts; London, England: Harvard University Press.
- Clark, M., & Grech, A. (2017). *Journalists under pressure: Unwarranted interference, fear and self-censorship in Europe*. Strasbourg: Euroopan neuvosto.
- Dey, I. (1993). *Qualitative data analysis: A user friendly guide for social scientists*. London: Routledge.
- Dijk, P. A. V., & Kirk, A. (2007). Being somebody else: Emotional labour and emotional dissonance in the context of the service experience at a heritage tourism site. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 14(2), 157-169. <https://doi.org/10.1375/jhtm.14.2.157>
- Dosono, B., & Semaan, B. (2019). Moderation practices as emotional labor in sustaining online communities: The case of AAPI identity work on Reddit. Esitetty konferenssissa 2019 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems. <https://doi.org/10.1145/3290605.3300372>
- Douglas, D. M. (2016). Doxing: A conceptual analysis. *Ethics and Information Technology*, 18(3), 199-210. <https://doi.org/10.1007/s10676-016-9406-0>
- Easley, D., & Kleinberg, J. (2010). *Networks, crowds, and markets: Reasoning about a highly connected world*. New York; Cambridge: Cambridge University Press.

- Eskola, J., & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- EUvsDisinfo. (2020). EUvsDisinfo – about. <https://euvsdisinfo.eu/about/>
- Foxman, A. H., & Wolf, C. (2013). *Viral hate: Containing its spread on the internet*. New York: Macmillan.
- Helsingin käräjäoikeus. (2018). *R 18/4821*. Helsinki.
- Hiltunen, I. (2018). Experiences of external interference among Finnish journalists. *Nordicom Review*, 40(1), 3-21. <https://doi.org/10.2478/nor-2018-0016>
- Hirsjärvi, S., & Hurme, H. (2000). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Helsinki University Press.
- Hochschild, A. R. (1979). Emotion work, feeling rules, and social structure. *American Journal of Sociology*, 85(3), 551-575. <https://doi.org/10.1086/227049>
- Hochschild, A. R. (1983). *The managed heart: commercialization of human feeling*. Berkeley: University of California Press.
- Hochschild, A. R. (2012). *The managed heart: commercialization of human feeling* (3. painos). Berkeley: University of California Press.
- Hoffman, M., & Bette, P. (2020). *Das Feindbild Journalist IV: Bedrohung als Normalzustand. Eine 5-Jahres-Bilanz des Europäischen Zentrum für Presse- und Medienfreiheit*. Leipzig.
- Hopper, K. M., & Huxford, J. E. (2015). Gathering emotion: Examining newspaper journalists' engagement in emotional labor. *Journal of Media Practice*, 16(1), 25-41. <https://doi.org/10.1080/14682753.2015.1015799>
- HS. (2020). Ministeriö aloitti lakiuudistuksen maalittamisen torjumiseksi: Uhkailija voi tulevaisuudessa joutua nykyistä helpommin vastuuseen. Haettu 26.2.2020 <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006374922.html>
- Jamieson, K. H. (2018). *Cyberwar: How Russian hackers and trolls helped elect a president: What we don't, can't, and do know*. Oxford University Press.
- Jamison, A. M., Broniatowski, D. A., & Quinn, S. C. (2019). Malicious actors on Twitter: A guide for public health researchers. *American Journal of Public Health*, 109(5), 688-692. <https://doi.org/10.2105/AJPH.2019.304969>
- Jantunen, S. (2015). *Infosota: "Iskut kohdistuvat kansalaisten tajuntaan"*. Helsinki: Otava.

- Jeung, D., Kim, C., & Chang, S. (2018). Emotional labor and burnout: A review of the literature. *Yonsei Med J*, 59(2), 187-193.
<https://doi.org/10.3349/ymj.2018.59.2.187>
- Journalisti. (2016). "Hakkaan sinut paskaksi". Haettu 9.10.2019
<https://www.journalisti.fi/artikkelit/2016/4/hakkaan-sinut-paskaksi/>
- Journalisti. (2019). Johanna Vehkoon kunnianloukkaustuomio hoviin – häirittyjen journalistien tueksi uusiakin keinoja. Haettu 7.10.2019
<https://www.journalisti.fi/artikkelit/2019/7/johanna-vehkoon-kunnianloukkaustuomio-hoviin-hirittyjen-journalistien-tueksi-uusiakin-keinoja/>
- Julkisen sanan neuvosto. (2013). Journalistin ohjeet.
http://www.jsn.fi/journalistin_ohjeet/
- Kaartinen, M. (2018). *Vihan pitkät jäljet – menneisyydestä, vainosta, vihasta ja siitä, mitä meidän olisi sille tehtävä*. Turku: Turun yliopisto.
- Knuutila, A., Kosonen, H., Saresma, T., Haara, P., & Pöyhtäri, R. (2019). *Viha vallassa: Vihapuheen vaikutukset yhteiskunnalliseen päätöksentekoon*. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-786-4>
- Kotus. (2020). Kielitoimiston sanakirja.
<https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/maalittaa>
- Kovach, B., & Rosenstiel, T. (2001). *The elements of journalism: What newspeople should know and the public should expect*. New York: Crown Publishing.
- Lee, Y. H., & Chelladurai, P. (2017). Emotional intelligence, emotional labor, coach burnout, job satisfaction, and turnover intention in sport leadership. *European Sport Management Quarterly*, 1-20.
<https://doi.org/10.1080/16184742.2017.1406971>
- Li, D. (2004). Echoes of violence: Considerations on radio and genocide in Rwanda. *Journal of Genocide Research*, 6(1), 9-27.
<https://doi.org/10.1080/1462352042000194683>
- Luque Martínez, J. (2015). Trolled by the state. *British Journalism Review*, 26(4), 61-66.
<https://doi.org/10.1177/0956474815620728>
- Löfgren Nilsson, M., & Örnebring, H. (2016). Journalism under threat. *Journalism Practice*, 10(7), 880-890. <https://doi.org/10.1080/17512786.2016.1164614>
- McClintock, L. (2015). Serious games & GamerGate: The myth of an online egalitarian utopia. Esitetty konferenssissa *Refereed Proceedings of TASA 2015 Conference: Neoliberalism and Contemporary Challenges for the Asia-Pacific*, 43-49.

- Menking, A., & Erickson, I. (2015). The heart work of Wikipedia: Gendered, emotional labor in the world's largest online encyclopedia. Esitetty konferenssissa *The 33rd Annual ACM Conference*, <https://doi.org/10.1145/2702123.2702514>
- Merton, R. K., Fiske, M., & Kendall, P. L. (1990). *The focused interview: A manual of problems and procedures*. New York: Free Press.
- Miller, K. (2002). The experience of emotion in the workplace: Professing in the midst of tragedy. *Management Communication Quarterly*, 15(4), 571-600. <https://doi.org/10.1177/0893318902154003>
- Mäkinen, K. (2019). *Sanat ovat tekoja. vihapuheen ja nettikiusaamisen vastaisten toimien tehostaminen*. Helsinki: Sisäministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-264-7>
- New York Times. (2014). Feminist critics of video games facing threats in 'GamerGate' campaign. Haettu 11.3.2020 <https://www.nytimes.com/2014/10/16/technology/gamergate-women-video-game-threats-anita-sarkeesian.html>
- Niinistö, S. (2019). "Tämä on vakava asia. ei saa olla niin, että työkseen muita palvelevat ja suojaavat ihmiset joutuvat itse ahdistetuiksi.". <https://twitter.com/niinisto/status/1205036624972845058>
- Nykänen, S. (2018). *Vihapuhe ja toimittajien selviytymiskeinot*. Maisterintutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201805182679>
- Nyst, C., & Monaco, N. (2018). *State-sponsored trolling: How governments are deploying disinformation as part of broader digital harassment campaigns*. Palo Alto: Institute for the future.
- Obermaier, M., Hofbauer, M., & Reinemann, C. (2018). Journalists as targets of hate speech. How German journalists perceive the consequences for themselves and how they cope with it. *Studies in Communication and Media*, 7, 499-524. <https://doi.org/10.5771/2192-4007-2018-4-499>
- Paris, B., & Donovan, J. (2019). *Deepfakes and cheap fakes*. New York: Data & Society.
- Preuß, M., Tetzlaff, F., & Zick, A. (2017). *Hass im Arbeitsalltag Medienschaffender – "Publizieren wird zur Mutprobe"* (IKG Forschungsbericht). Berlin: Mediendienst Integration.
- Pöyhtäri, R., Haara, P., & Raittila, P. (2013). *Vihapuhe sananvapautta kaventamassa*. Tampere: Tampere University Press.
- Remeika, R. J. (2017). *Swatting: A crime in search of a law*. Maisterintutkielma. New York: Utica College.

- Reporters Without Borders. (2019). 2019 World Press Freedom Index.
<https://rsf.org/en/ranking/2019>
- Shoemaker, P. J., & Reese, S. D. (1996). *Mediating the message: Theories of influences on mass media content* (2. painos). White Plains: Longman.
- Silverman, D. (1993). *Interpreting qualitative data: Methods for analysing talk, text and interaction*. London: Sage.
- Silverman, D. (2013). *Doing qualitative research: A practical handbook* (4. painos). Los Angeles: Sage.
- Spiessens, A., & Van Poucke, P. (2016). Translating news discourse on the Crimean crisis: Patterns of reframing on the Russian website InoSMI. *The Translator*, 22(3), 319-339. <https://doi.org/10.1080/13556509.2016.1180570>
- Steiner, L. (2017). Gender and Journalism. *Oxford Research Encyclopedia of Communication*. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228613.013.91>
- Tasavallan presidentin kanslia. (2020). Tasavallan presidentti Sauli Niinistön uudenvuodenpuhe 1.1.2020. Haettu 4.2.2020
<https://www.presidentti.fi/puheet/tasavallan-presidentti-sauli-niiniston-uudenvuodenpuhe-1-1-2020/>
- TENK. (2019). Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje. Helsinki: Tutkimuseettisen Neuvottelukunnan Julkaisuja.
- Trottier, D. (2017). Digital vigilantism as weaponisation of visibility. *Philosophy & Technology*, 30(1), 55-72. <https://doi.org/10.1007/s13347-016-0216-4>
- TS. (2017). Puukottajaa jahdannut turvapaikanhakija: "Jonkunhan oli pakko auttaa". Haettu 20.3.2020
<https://www.ts.fi/uutiset/paikalliset/3622874/Puukottajaa%2Bjahdannut%2Bturvapaikanhakija%2BJonkunhan%2Boli%2Bpakko%2Bauttaa>
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2002). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Väliverronen, E., & Saikkonen, S. (2020). "Tutkijat vaikenevat itsesuojaustaistonsa perusteella" – kokemuksia tieteen vapauden ja sananvapauden uhkista. Teoksessa E. Väliverronen, & K. Ekholm (Toim.), *Tieteen vapaus & tutkijan sananvapaus* (s. 283-218). Tampere: Vastapaino.
- Wahl-Jorgensen, K. (2013). The strategic ritual of emotionality: A case study of Pulitzer prize-winning articles. *Journalism*, 14(1), 129-145.
<https://doi.org/10.1177/1464884912448918>

- Webster, J. (2010). User information regimes: How social media shape patterns of consumption. *Northwestern University Law Review*, 104(2), 593-612.
- Wohn, D. Y. (2019). Volunteer moderators in Twitch micro communities: How they get involved, the roles they play, and the emotional labor they experience. Esitetty konferenssissa 2019 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems Proceedings. <https://doi.org/10.1145/3290605.3300390>
- Wojcik, S., Messing, S., Smith, A., Rainie, L., & Hitlin, P. (2018). *Bots in the Twittersphere*. Washington, DC: Pew Research Center.
- Yle. (2014). Oletko joutunut venäjän troliarmeijan kohteeksi – kerro kokemuksistasi. Haettu 25.2.2020 <https://yle.fi/uutiset/3-7470016>
- Yle. (2015). My Year as a Pro-Russia Troll Magnet: International Shaming Campaign and an SMS from Dead Father. Haettu 9.10.2019 <https://kioski.yle.fi/omat/my-year-as-a-pro-russia-troll-magnet>
- Yle. (2017). Palkittu toimittaja ei koe turvakieltoakaan riittäväksi suojaksi vainolta: "En enää tilaa taksia kotiovelleni". Haettu 25.2.2020 <https://yle.fi/uutiset/3-9880404>
- Yle. (2019a). "Kysymys oli henkisestä nujertamisesta" – entinen Yle-pomo kertoi oikeudessa hetkestä, jolloin MV-lehden vihakampanja "nousi uudelle tasolle". Haettu 11.3.2020 <https://yle.fi/uutiset/3-11042033>
- Yle. (2019b). A-studio selvitti: Virkamiehiä maalitetaan kaivamalla yksityiselämää – "tietääkö joku, missä tämän konstaapelin lapset käyvät koulua?". Haettu 25.2.2020 <https://yle.fi/uutiset/3-11110410>
- Yle. (2019c). Läntiset yhteiskunnat ovat mätiä ja Notre Damen polttivat keltaliivit – nämä ja muut valheet leviävät valeuutisista elävissä ryhmissä. Haettu 9.10.2019 <https://yle.fi/uutiset/3-10777109>
- Yle. (2019d). Toimittaja tuomittiin kunnianloukkauksesta, kun hän kutsui oululaista kaupunginvaltuutettua natsiksi ja rasistiksi. Haettu 26.2.2020 <https://yle.fi/uutiset/3-10732684>
- Ylä-Anttila, T., Bauvois, G., & Pyrhönen, N. (2019). Politicization of migration in the countermedia style: A computational and qualitative analysis of populist discourse. *Discourse, Context & Media*, 32, 1-8. <https://doi.org/10.1016/j.dcm.2019.100326>
- Örnebring, H., & Karlsson, M. (2019). Journalistic Autonomy. *Oxford Research Encyclopedia of Communication*. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228613.013.829>

10. Liite 1 – Haastattelukysymykset

Tausta

- Kuvaile sitä, miten sinusta tuli toimittaja?
- Miksi pidät tästä ammatista?
- Koetko että sinulla on jokin tehtävä toimittajana? Mikä on toimittajan tehtävä yhteiskunnassa?
- Entä toimittajien keskinäinen kilpailu (juttujen näkyvyys ja klikit) ja paineet töissä, onko tällaisesta kokemuksia?

Some: toiminta ja näkyvyys

- Aktiivisuus: Kuinka aktiivisesti olet julkisuudessa oman mediasi ja somen kautta ja mitä teet siellä?
- Käyttötavat: Miten käytät somea, käytätkö kenties omaa henkilökohtaista some-tiliä ammatillisen tilin lisäksi? Käytätkö näitä eri tavalla? Eroavatko nämä roolit? Millaisia erilaisia rooleja?
- Onko työnantajasi toivonut, että olisit aktiivisesti somessa ja miten?

Häirintä, maalitus ja vihapuhe

- Tutkimme tässä tutkimuksessa erityisesti häirintää tai maalitusta/vihapuhetta netissä, miten olet sen kokenut?
- Miten ja milloin muistat ensimmäiset kokemuksesi häirinnästä, vihapuheesta ja/tai maalituksesta?
- Miten reagoit silloin? Miltä tilanne tuntui?
- Onko ollut systemaattista häirintää, vihapuhetta tai aggressiivista puhetta?
- Miten määrittelisit itse häirinnän, vihapuheen ja maalituksen: mitä ne sinulle merkitsevät?
- Millaisia kokemuksia sinulla on ollut sen jälkeen häirinnästä/vihapuheesta ja/tai maalituksesta?
- Entä juttujen aiheet, liittyykö vihapuhe tai negatiivinen palaute tiettyihin aiheisiin?
- Entä Venäjä, onko kokemusta, että Venäjästä uutisointi aiheuttaisi reaktioita? Millaisia?
- Mikä on ollut ikävintä?
- Onko häirintä alkanut vaikuttaa työhösi, mietitkö sitä, kun teet juttuja ja/tai olet somessa?
- Tuntuuko tai vaikuttaako kielteinen palaute somen ulkopuolella? Oletko kohdannut tällaista puhetta tai uhkaavaa käyttäytymistä vapaa-ajallasi?

Reaktiot ja selviytymistavat

- Miten olet toiminut, kun olet kohdannut häirintää/vihapuhetta/maalitusta?
- Oletko vetäytynyt, hiljentynyt tai alkanut varoa mitä kirjoitat/puhut, valikoida juttujen aiheita?

- Onko maalitus saanut sinut tuntemaan, että työsi vaikuttaa ja on merkittävää?
- Oletko saanut siitä energiaa ja intoa?
- Oletko ärsyyntynyt tai suuttunut ja käynyt vastaiskuun? Mitä silloin tapahtui ja mitä seurauksia siitä oli?
- Oletko vain sivuuttanut merkityksettömänä?
- Oletko innostunut ja onko se saanut sinut tekemään asioita toisin ja poikanut esimerkiksi jatkojuttuja?
- Oletko puhunut asiasta jonkun kanssa ja purkanut kokemusta? Jos, niin kenen: esimies, työtoverit, perhe, kaverit, tai ammattiapua tai työnohjausta? Vertaistukea?
- Mikä on mielestäsi työnantajan rooli tässä, miten heidän tulisi tässä tilanteessa toimia?
- Onko työpaikallasi ohjeistusta tai tukea, jos joutuu vihapuheen kohteeksi?
- Onko maalitus tuonut sinulle lisää stressiä ja onko se näkynyt työssäsi tai vapaa-ajalla? Onko sinulla ollut esimerkiksi hermostuneisuutta, masennusta, unettomuutta, ahdistusta?

Ohjeet: mitä tehdä

- Miten neuvoisit kollegojasi: kuinka maalitukseen kannattaa suhtautua?
- Millaisia keinoja sinulla on, mikä auttaa (esimerkiksi epävirallinen tukiryhmä, FB-ryhmä?), miten kokemusta vihapuheesta voisi työstää?
- Millaisia hyviä selviytymiskeinoja sinulla on ollut, mikä on auttanut?
- Olisiko sinulla vielä jotakin lisättävää?

11. Liite 2 – Suostumuslomake haastateltaville

Kansalaisuuden Kuilut ja Kuplat (BIBU)
Tutkimus poliittisesta osallistumisesta

TAUSTAA

Haastattelulla kerätään tietoa Kansalaisuuden Kuilut ja Kuplat -tutkimukseen, lisätietoa www.bibu.fi sivustolla. Haastattelu nauhoitetaan, jonka jälkeen se litteroidaan eli ääninauha kirjoitetaan tekstimuotoon. Litteroitu haastattelu säilytetään kansalaisuuden Kuilut ja Kuplat -tutkimushankkeen arkistossa Helsingin yliopiston palvelimella, johon on pääsy ainoastaan projektin tutkijoilla. Tutkimushaastatteluiden tuloksia analysoitaessa ja raportointaessa ei mainita haastateltavien nimiä tai muita tunnistetietoja, joten **haastateltujen henkilöiden anonymiteetti säilyy**. Mikäli tulevaisuudessa haluat poistaa haastattelusi, voit tehdä sen ilmoitusluontoisesti olemalla yhteydessä tutkimuksen yhteyshenkilöön Helsingin yliopistossa.

Tutkimusta rahoittaa strategisen tutkimuksen neuvosto, joka toimii Suomen Akatemian yhteydessä.

SUOSTUMUS

Suostun siihen, että haastatteluni nauhoitetaan, litteroidaan, ja säilytetään tutkimuksen ajan, ja se on tutkijoiden käytettävissä.

Allekirjoitus _____

Nimen selvennys _____

Paikka ja aika _____

YHTEYSTIEDOT

Kansalaisuuden Kuilut ja Kuplat (BIBU) -tutkimus

Yhteyshenkilöt:

Professori Anu Kantola: anu.kantola@helsinki.fi

Tutkijatohtori Anu. A. Harju: anu.a.harju@helsinki.fi

Haastattelija:

VTK Erik Ståhl: erik.stahl@helsinki.fi

12. Liite 3 – Tutkimustie Oy:n palveluehdot

YLEISET PALVELUEHDOT

1. Soveltuvuus

1.1 Näitä sopimusehtoja sovelletaan Tutkimustie Oy:n (myöh. Tutkimustie) ja Tutkimustie Oy:n palveluita käyttävien asiakkaiden (myöh. Tilaja) välisiin sopimuksiin.
1.2 Sopimus koskee ainoastaan sopijapuolia. Kumpikaan osapuoli ei saa ilman toisen osapuolen etukäiteistä kirjallista suostumusta siirtää tätä sopimusta kolmannelle osapuolelle.

2. Sopimuksen synty

2.1 Tilaja voi tehdä tarjouspyynnön Tutkimustien verkkopalvelussa, sähköpostitse, puhelimitse tai henkilökohtaisesti asioiden Tutkimustien asiakaspalvelussa. Tutkimustie antaa tarjouksen verkkopalvelussa kirjallisesti ja asiakaspalvelussa kirjallisesti tai suullisesti. Sopimus syntyy, kun Tilaja hyväksyy Tutkimustien tarjouksen Tutkimustien verkkopalvelussa, kirjallisesti tai suullisesti. Suullisesti hyväksytystä tarjouksesta lähetetään tilausvahvistus sähköpostitse. Tarjous voi olla hinnaston mukaan laskutettava peruspalvelu tai Tilajalle yksilöllisesti toteutettava palvelu tai palvelukokonaisuus.
2.2 Sopimus syntyy myös, kun Tilaja toimittaa materiaalia Tutkimustien työstettäväksi verkkopalvelun kautta tai muulla toimitustavalla. Tällaisessa tapauksessa noudatetaan poikkeuksetta näitä sopimusehtoja ja kulloinkin voimassaolevaa hinnastoa.

3. Sopijapuolten oikeudet ja velvollisuudet

3.1 Tilajan on annettava Tutkimustielle riittävät tiedot tehtävän suorittamista varten toimeksiannon edellyttämässä laajuudessa ja aikataulussa. Mikäli Tilajan antamat tiedot ovat virheellisiä, riittämättömiä tai muuttuvat tarjouksen tai sopimuksen pohjana olevista tiedoista, on Tutkimustielle oikeus tarkistaa palvelun hinta, tai mikäli muutokset estävät palvelun tuottamisen suunnitelman ja sopimusehtojen mukaisesti, pidättäytyä palvelun tuottamisesta ilmoittamalla siitä viipymättä Tilajalle.
3.2 Toimeksianto suoritetaan Tutkimustien työmenetelmiä käyttäen. Tutkimustielle on oikeus käyttää, kopioida, siirtää ja muuntaa Tilajan toimittamaa materiaalia, mutta vain toimeksiannon suorittamisen edellyttämällä tavalla ja laajuudessa.
3.3 Tutkimustien on annettava Tilajalle tietoja toimeksiannon suorittamisen edistymisestä säännöllisesti Tutkimustien verkkopalvelussa, ellei muusta raportointitavasta ole sovittu.

4. Salassapito

4.1 Kumpikin sopijapuoli on velvollinen pitämään salassa kolmansilta osapuolilta (myös toimeksiannon suorittamisen jälkeen) kaiken, mitä he toimeksiannon yhteydessä ovat saaneet tietoonsa asioista, jotka eivät ole yleisesti tiedossa (luottamuksellinen tieto).
4.2 Sopijapuolet ovat velvollisia huolehtimaan siitä, että sopijapuolen työntekijät ovat salassapitovelvollisuuden piirissä.
4.3 Tutkimustie ei luovuta kenellekään ulkopuoliselle luottamuksellista tietoa sisältäviä materiaalia eikä aineistoa (myöh. Aineistot) eikä niiden sisältämiä ihmisiä, yrityksiä, yhteisöjä, tuotteita tai tapahtumia koskevia tietoja tai niihin rinnastettavissa olevaa informaatiota. Raportoinniksi katsotaan kaikki viestintä, virallinen ja epävirallinen, suullinen, sähköinen ja kirjallinen.
4.4 Tutkimustie säilyttää käytössään olevaa luottamuksellista tietoa sisältävää Aineistoa samalla tietoturvan edellyttämällä tavalla kuin säilyttää omaa salassa pidettävää aineistoansa.
4.5 Aineistoa, sen osia tai muuta työhön liittyvää informaatiota luovutetaan vain Tilajalle tai tämän henkilökohtaisesti valtuuttamalle asiamiehelle.
4.6 Tutkimustie palauttaa kaikki käyttöön saamansa alkuperäiset Aineistot toimeksiannon päätyttyä Tilajalle.
4.7 Tutkimustie poistaa kaikki luottamuksellisia tietoina toimitetut Aineistot paikallisilta työasemilta sopimuksen mukaisessa aikataulussa toimeksiannon suorittamisen jälkeen. Tilaja poistaa itse Aineiston käyttöönsä saamastaan verkkopalvelusta.
4.8 Salassapitovelvollisuuden estämättä Tutkimustielle on oikeus käyttää Tilajan nimeä referenssinä huoletien kuitenkin siitä, että referenssistä ei paljastu kolmansien osapuolien tietoja eikä Tilajaa koskevia luottamuksellisia tietoja tai tietoja Tilajan liiketoiminnasta, ellei tätä ole erikseen kielletty.

5. Imateriaalioikeudet

5.1 Tilaja saa oikeuden käyttää työn tuloksia rajoituksetta sopimuksen mukaiseen käyttötarkoitukseen, ellei erillis sopimuksissa tai palvelukohtaisissa ehdoissa toisin määrätä.
5.2 Käyttöoikeus työn tuloksiin siirtyy Tilajalle työn luovuttamisen yhteydessä ja on voimassa edellyttäen, että Tilaja maksaa työn tuloksia koskevan sopimussumman kokonaisuudessaan sovittuna maksuaikataulussa.

6. Vastuut, takuu ja sanktiot

6.1 Tutkimustien ja Tilajan on noudatettava tutkimuseettisistä ohjeita ja henkilötietolakiä.
6.2 Tutkimustie vastaa siitä, että sen suorittama työ ja siihen liittyvät tiedot, tuotokset, tulokset ja aineistot ovat sopimuksen mukaiset ja valmistuvat sovittuna aikataulussa.
6.3 Tutkimustie ei ole korvausvastuussa Tilajalle tai kolmannelle osapuolelle erehdyksistä tai muusta lievistä syistä johtuvasta tietojen, tuotosten, tulosten tai aineistojen virheellisyydestä, puutteellisuudesta tai viivästyksistä. Mikäli työssä havaitaan virhe, noudatetaan sen korjaamiseksi kohdan 6.7 mukaista takuunennettelyä.
6.4 Tutkimustie ei ole korvausvastuussa välillisistä vahingoista tai taloudellista menetyksistä eikä Tilajan ja kolmannen osapuolen välisten sopimusten toteutumatta jäämisestä tai muista kolmannen osapuolen vaatimuksista.

6.5 Tutkimustie ei ole vastuussa palvelun toteuttamiseen liittyvien kolmansien osapuolien virheistä, kuten tietoliikenneyhteyksien tai verkkopalvelun toimimattomuudesta, tiedon siirtoon ja säilyttämiseen liittyvistä tiedon katoamisista tai postikuljetusten viivästyksistä tai katoamisista eikä kolmannen osapuolen virheen aiheuttamista seurannaisvaikutuksista.

6.6 Tutkimustielle on vaaranvastuu Aineistosta ja työn tuloksesta, jos se muuttuu, katoaa tai tuhoutuu ennen luovutusta Tilajalle. Tutkimustielle on oikeus ja velvollisuus pyrkiä korjaamaan ja palauttamaan Aineisto sellaisena kuin se on Tutkimustielle luovutettu. Mikäli korjaaminen ei ole mahdollista, on Tilajalla oikeus täysimääräiseen hyvitykseen ko. työstä. Vaaranvastuu siirtyy Tutkimustieltä Tilajalle sillä hetkellä, kun Aineisto tai työn tulos on Tilajan saatavilla tai käytettävissä. Jos Aineisto tai työn tulos toimitetaan kolmannen osapuolen välityksellä, Tutkimustien vaaranvastuu päättyy, kun Aineisto tai työn tulos jätetään kolmannen osapuolen (esimerkiksi Itella tai TNT) kuljetettavaksi toimitusehtojen mukaisesti. Jos Aineisto tai työn tulokset muuttuu, katoaa tai tuhoutuu Tutkimustiestä riippumattomasta syystä sen jälkeen kun vaaranvastuu on siirtynyt pois Tutkimustieltä, Tilajalla on velvollisuus maksaa Tutkimustielle kaikki sopimuksen mukaisesti kertyneet kustannukset.

6.7 Tutkimustie antaa toteuttamansa työn tuloksille yhden (1) kuukauden takuun työn valmistuspäivästä lukien. Takuuajana Tutkimustielle on ensisijainen oikeus ja velvollisuus tehdä viipymättä tarvittavat korjaukset, jos työssä havaitaan Tutkimustiestä johtuva virhe tai puute. Tutkimustie korjaa virheen veloituksetta. Mikäli korjaaminen ei ole mahdollista, Tilajalla on oikeus hintahyvitykseen virheen osalta. Hyvitys työssä olevasta virheestä on enintään 50 % hyvitetävän työosuuden hinnasta. Mikäli työkokonaisuus tai yksittäisen tehtävän toimitus viivästyy Tutkimustiestä johtuvasta syystä sovitusta toimitusaikataulusta, Tilajalla on oikeus hyvitykseen, jonka määrä on 10 % viivästyneen työosuuden hinnasta.

6.8 Tutkimustien vastuu virheistä rajoittuu Tutkimustien omasta toiminnasta johtuviin välittömiin virheisiin ja vahinkoihin. Tilajan on esitettävä korvausvaatimus perusteltuneen Tutkimustielle viimeistään yhden (1) kuukauden kuluessa Tilajan havaittua virheä tai kun hänen olisi tullut havaita se. Jos korvausvaatimusta ei toimiteta Tutkimustielle mainitun ajan kuluessa, Tutkimustien korvausvelvollisuus raukeaa.

6.9 Tutkimustien korvausvelvollisuuden yläraja on sopimussumman suuruisen.

7. Hinnat ja maksuehdot

7.1 Laskutus suoritetaan jälkikäteen kalenterikuukausittain voimassaolevan tarjouksen tai sellaisen puuttuessa kulloinkin voimassa olevan hinnaston mukaisesti.
7.2 Palvelujen vähimmäisveloitus (minimilaskutus) on arvonlisäverottomana 50,00 euroa. Mikäli kuukausittaisia laskutuksia on useampi kuin yksi ja viimeinen laskutuserä on pienempi kuin 50 euroa, laskutetaan palvelu kuitenkin vain toteutuneiden kustannusten mukaisesti.
7.3 Maksuaika on 14 päivää netto laskun lähetyspäivästä. Saatavalle kertyy korkolain mukainen viivästyskorko. Laskutuslisä veloitetaan hinnaston mukaisesti.

8. Sopimuksen päättyminen

8.1 Kertaluonteisten palveluiden sopimus on voimassa tarjouksessa määrätyn ajan mainittuun toimeksiantoon. Sopimus päättyy ilman erillistä ilmoitusta tarjouksen mukaisen työn tultua suoritetuksi ja luovutetuksi Tilajalle.
8.2 Jatkuvaluonteisten palveluiden sopimus on voimassa kunkin kalenterivuoden loppuun asti, ellei sopimussajasta ole sovittu toisin. Jatkuvaluonteiset palvelut ovat irtisanotavissa ensimmäisen sopimuskuukauden aikana ilman irtisanomisaikaa ja sen jälkeen yhden (1) kuukauden irtisanomisajalla irtisanomiskaudelta seuraavan kalenterikuukauden loppuun.
8.3 Mikäli Tilaja irtisanoo sopimuksen työn ollessa kesken, Tutkimustielle on oikeus veloittaa 70 % sopimushinnasta. Mikäli työkokonaisuudesta on keskeyttämisen tai peruuttamisen ilmoitushetkellä toteutettu enemmän kuin 70 %, veloitetaan sopimussumma täysimääräisenä.
8.4 Mikäli Tutkimustie irtisanoo sopimuksen työn ollessa kesken, Tutkimustielle on oikeus veloittaa vain tehdyn työn osuus, joka on Tilajan käytettävissä ja Tilajan hyväksymä sopimuksen mukaiseen käyttötarkoitukseen.
8.5 Osapuolilla on oikeus purkaa sopimus ilman irtisanomisaikaa, jos toinen osapuoli on oleellisesti rikkonut sopimuksen ehtoja. Purkaminen ei vapauta valmistuneen työosuuden toteutuneiden kustannusten korvaamisesta. Tutkimustielle on oikeus purkaa sopimus, jos Tilaja laiminlyö maksuvelvollisuutensa.

9. Sovellettava pätevyysjärjestys ja erimielisyyksien ratkaiseminen

9.1 Palvelun tuottamiseen liittyvien sopimusten kesken noudatetaan pätevyysjärjestystä 1) erillis sopimukset, 2) palvelukohtaiset erityisehdot, 3) yleiset palveluehdot, 4) Suomen lainsäädäntö.
9.2 Sopijapuolten erimielisyydet pyritään ratkaisemaan osapuolten välisin neuvotteluihin. Mikäli neuvotteluissa ei päästä sovintoon, tästä sopimuksesta aiheutuvat riidat ratkaistaan lopullisesti väliesmenettelyssä Keskuskauppakamarin välityslautakunnan nopeuttettua väliesmenettelyä koskevien sääntöjen mukaisesti.

10. Ehtojen astuminen voimaan ja voimassaoloaika

10.1 Näissä ehdot tulevat voimaan 30.11.2018 jälkeen solmittaviin sopimuksiin. Ehdot ovat voimassa toistaiseksi.